

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ

Кафедра видавничої справи та редагування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему «Комунікаційні прийоми інтерв'ювання: принципи та професійні стандарти»

Виконала: студентка 2 курсу
групи 8.0611-ж
спеціальності 061 «Журналістика»
(освітньо-професійна програма
«Журналістика»)

Лаціонова А.В.

Керівник: доц., к. філол. н.

Тяпкіна Н.І.

Рецензент: доц., к. філол. н.

Усманова О.В.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет журналістики
Кафедра видавничої справи та редагування
Освітній ступінь «магістр»
Спеціальність 061 – «Журналістика»
Освітня програма «Журналістика»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Плеханова Т. М.

«_____» _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Лацоновій Анні Володимирівні

1. Тема роботи – «Комунікаційні прийоми інтерв'ювання: принципи та професійні стандарти», «Communication Techniques of Interview: Principles and Professional Standard».

керівник роботи – Тяпкіна Н. І., к. філол. н., доцент,

затверджені наказом ЗНУ № 743-с від «29» червня 2022 року.

2. Строк подання студентом роботи (проєкту) до 01 грудня 2022 року.

3. Вихідні дані до роботи: розгляду особливостей функціонування жанру інтерв'ю в українському медіапросторі та образу інтерв'юера нових реалій присвятили свої роботи такі автори: С. Бутнік-Сіверський, К. Гавриловська, В. Галудзіна-Горобець, В. Гоян, В. Здоровега, В. Михайленко, І. Михайлин.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) розкрити основні підходи до наукового тлумачення інтерв'ю; 2) дослідити та узагальнити теоретичні здобутки науковців щодо прийомів інтерв'ю та специфіки роботи над ними; 3) проаналізувати образ сучасного

інтерв'юера і дослідити як війна вплинула на його професійні стандарти;

4) провести контент-аналіз інтерв'ю журналістки Яніни Соколової.

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання Видав	завдання прийняв
Вступ	Тяпкіна Н. І., доцент	02.09.2022	02.09.2022
1 розділ	Тяпкіна Н. І., доцент	03.10.2022	03.10.2022
2 розділ	Тяпкіна Н. І., доцент	16.10.2022	16.10.2022
Висновки	Тяпкіна Н. І., доцент	28.11.2022	28.11.2022

6. Дата видачі завдання – 02 липня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Скласти графік виконання роботи, визначити мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження.	Липень 2022	Виконано
2	Написати попередній варіант вступу і змісту.	Вересень 2022	Виконано
3	Підібрати наукову літературу, визначити емпіричні джерела.	Вересень 2022	Виконано
4	Опрацювати літературу, написати теоретичну частину.	Жовтень 2022	Виконано
5	Провести наукове дослідження.	Жовтень 2022	Виконано
6	Написати практичну частину.	Жовтень 2022	Виконано
7	Пройти попередній захист на кафедрі.	Листопад 2022	Виконано
8	Виправити недоліки, сформулювати висновки, оформити додатки.	Листопад 2022	Виконано
9	Здати роботу на нормоконтроль, пройти рецензування.	Грудень 2022	Виконано

Студент

_____ (підпис)

Лацоніна А. В.
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту)

_____ (підпис)

Тяпкіна Н. І.
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

Чабаненко М. В.
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 50 стор., 76 джерел.

Об'єктом дослідження є інтерв'ю Яніни Соколової на прикладі випусків програми «Рандеву» за 10 листопада 2018 року, 23 березня 2019, 30 березня 2019, 12 грудня 2020 року, 12 червня 2021, 7 квітня 2022, 7 травня 2022, 28 травня 2022, 13 серпня 2022 року, 13 листопада 2022.

Предметом дослідження є особливості жанрово-тематичної структури «інтерв'ю» та роботи інтерв'юерів в сучасному українському медіапросторі.

Метою дослідження є визначення особливостей функціонування жанру інтерв'ю в українському медіапросторі та окреслення образу інтерв'юера нових реалій.

Теоретико-методологічні засади: розгляду особливостей функціонування жанру інтерв'ю в українському медіапросторі та образу інтерв'юера нових реалій присвятили свої роботи автори С. Бутнік-Сіверський, К. Гавриловська, В. Галудзіна-Горобець, В. Гоян, Х. Дяків, А. Заблоцька, В. Здоровега, О. Косяк, О. Кузьменко, І. Літвін, В. Михайленко, І. Михайлин, С. Моркотун, А. Москаленко, М. Недопитанський, Л. Овсієнко, С. Сербін, І. Скишляк, О. Яремчук.

Отримані результати: здійснено контент-аналіз інтерв'ю журналістки Яніни Соколової щодо трансформації професійних стандартів журналістки і прийомів інтерв'ювання. Досліджені наслідки впливу повномасштабної війни на журналістський жанр «інтерв'ю» та роботу інтерв'юерів. Визначені основні особливості роботи над воєнними інтерв'ю. Проаналізовано метод інтерв'ю щодо особливостей збору інформації у воєнний час.

Ключові слова: *інтерв'ю, інтерв'юер, комунікативні прийоми, професійні стандарти, маніпуляція, журналістська етика.*

The Master's paper is dedicated to the features of the genre-thematic structure of the «interview» and the work of interviewers in the modern Ukrainian media space.

The object of the work is Yanina Sokolova's interview based on the examples of program called «Rendezvous» on the episodes dated by November 10, 2018, March 23, 2019, March 30, 2019, December 12, 2020, June 12, 2021, April 7, 2022, May 7, 2022, May 28 2022, August 13, 2022, November 13, 2022.

The main aim of the paper is to determine the peculiarities of the functioning of the interview genre in the Ukrainian media space and outline the image of the interviewer of new realities.

It determined the accomplishment of such objectives as:

- 1) to reveal the main approaches to the scientific interpretation of interviews;
- 2) to investigate and summarize the theoretical achievements of scientists regarding interview techniques and the specifics of work on them;
- 3) to analyze the image of a modern interviewer and to explore how the war affected his professional standards;
- 4) to conduct a content analysis of the interview of journalist Yanina Sokolova.

In the course of the scientific research, it was made a content analysis of the interview of the journalist Yanina Sokolova about the transformation of the journalist's professional standards and interviewing techniques. The main features of work on military interviews are defined. The interview method was analyzed in relation to the peculiarities of information gathering in wartime.

The scientific novelty of the presented research lies in the researching of the consequences of the impact of full-scale war on the journalistic genre «interview» and the work of interviewers.

Key-words: *interview, interviewer, communication techniques, professional standards, manipulation, journalistic ethics.*

ЗМІСТ

Вступ.....	7
Розділ 1. Сучасний інтерв'юер та комунікаційні прийоми інтерв'ювання.....	10
1.1 Інтерв'ю як жанр журналістики та метод збору інформації.....	10
1.2 Образ інтерв'юера нових реалій, його професійні стандарти.....	17
1.3 Комунікаційні прийоми інтерв'ювання.....	26
Розділ 2. Робота Яніни Соколової як сучасного інтерв'юера на прикладі програми «Рандеву».....	32
Висновки.....	53
Список використаних джерел.....	57

ВСТУП

Актуальність дослідження Зміни – це те, що не можна зупинити чи контролювати. Війна своїми наслідками продемонструвала, що далеко не все під людською владою. Навіть наше життя. У масштабі однієї людини змінена доля – це незрівнянна ціна. Що тоді можна сказати про змінений світ? Факт повномасштабного вторгнення Росії на територію України вплинув на всі межі світової спільноти – політику, економіку, клімат тощо. Ці зміни змушують адаптуватись до них. Безперечно, війна вплинула на журналістику також. Чи не найбільше це відчули інтерв'юери.

Інтерв'ю і робота журналістів цього жанру зазнали значущих змін. Принципи і професійні стандарти інтерв'юерів, як і всіх працівників ЗМІ загалом, активно корегуються через нові реалії, у яких поневолі опинилися ми всі. Змінюються цінності людей, а з ними і пріоритети в професійній діяльності.

Ми задалися питанням: як впливають ці зміни на розвиток жанру «інтерв'ю» та інтерв'юерів? Однак остаточної відповіді у науковій спільноті досі не знайдено. Таким чином, недостатня розробленість окресленої проблеми та її значущість зумовили вибір теми нашої роботи.

Мета дослідження: визначити особливості функціонування жанру інтерв'ю в українському медіапросторі та окреслити образ інтерв'юера нових реалій.

Мета роботи передбачає виконання певних завдань:

- 1) розкрити основні підходи до наукового тлумачення інтерв'ю;
- 2) дослідити та узагальнити теоретичні здобутки науковців щодо прийомів інтерв'ю та специфіки роботи над ними;
- 3) проаналізувати образ сучасного інтерв'юера і дослідити як війна вплинула на його професійні стандарти;
- 4) провести контент-аналіз інтерв'ю журналістки Яніни Соколової.

Об'єктом дослідження: інтерв'ю Яніни Соколової на прикладі випусків програми «Рандеву» за 10 листопада 2018 року, 23 березня 2019, 30 березня

2019, 12 грудня 2020 року, 12 червня 2021, 7 квітня 2022, 7 травня 2022, 28 травня 2022, 13 серпня 2022 року, 13 листопада 2022.

Предмет дослідження: особливості жанрово-тематичної структури «інтерв'ю» та роботи інтерв'юерів в сучасному українському медіапросторі.

Теоретико-методологічною основою дослідження: теоретичні положення журналістики – В. Галудзіна-Горобець, В. Гоян, Х. Дяків, А. Заблоцька, В. Здоровега, О. Косяк, О. Кузьменко, І. Літвін, В. Михайленко, І. Михайлин; з комунікативних прийомів інтерв'ювання і професійних стандартів інтерв'юера – С. Бутнік-Сіверський, К. Гавриловська, С. Моркотун, А. Москаленко, М. Недопитанський, Л. Овсієнко, С. Сербін, І. Скишляк, О. Яремчук.

Наукова новизна одержаних результатів:

Вперше:

– здійснено контент-аналіз інтерв'ю журналістки Яніни Соколової щодо трансформації професійних стандартів журналістики і прийомів інтерв'ювання.

– досліджені наслідки впливу повномасштабної війни на журналістський жанр «інтерв'ю» та роботу інтерв'юерів.

Удосконалено:

– визначені основні особливості роботи над воєнними інтерв'ю.

Набули подальшого розвитку:

– аналіз методу інтерв'ю щодо особливостей збору інформації у воєнний час.

Методи дослідження: методи перевірки, аналіз та синтез, контент-аналіз.

Теоретичне і практичне значення дослідження. Матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані в підготовці навчальних посібників, розробці лекційних курсів та відповідних спецкурсів з широкого спектра журналістських дисциплін, а також при написанні практичних робіт.

Апробація роботи основні положення та результати дослідження представлені в доповідях на наукових і науково-практичних конференціях:

Основні розділи роботи оприлюднено у тезах доповіді «Виклики

інтерв'юерам у воєнних реаліях» на Міжнародній конференції «Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку» у рамках міжнародного проєкту Європейського Союзу ERASMUS+KA2 «Journalism Education for Democracy in Ukraine: Developing Standarts, Integrity and Professionalism» (DESTIN), яка відбулася 18-19 жовтня 2022 року.

Тези доповіді «Творчість журналіста на прикладі роботи Яніни Соколової» опубліковані у збірнику наукових праць XV університетської науково-практичної конференції студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Молода наука-2022».

Обсяг і структура магістерської роботи. Структура роботи, зумовлена логікою та об'ємом викладу матеріалу, складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 50 сторінок. Список використаної літератури містить 76 джерел.

РОЗДІЛ 1

СУЧАСНИЙ ІНТЕРВ'ЮЕР ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ПРИЙОМИ ІНТЕРВ'ЮВАННЯ

1.1 Інтерв'ю як жанр журналістики та метод збору інформації

Інструментами для створення журналістського телевізійного продукту є слово, картинка, шум, звук. Використовуючи різні комбінації цих елементів, фахівець формує, на свій погляд, довершений вигляд матеріалу, який згодом поширюється у маси.

Журналіст не може і не має бути творцем інформаційного наповнення свого матеріалу – усі факти працівник ЗМІ збирає з джерел. Він не дає оцінку інформації. Однак, на нашу думку, останнє правило систематично порушується під час інтерв'ю. Підготовка до інтерв'ю вимагає створення списку запитань для співрозмовника. На відміну від інших журналістських матеріалів, інтерв'ю має не один, а часом десятки інфоприводів, адже кожне запитання формується на основі випадку, ситуації із життя інтерв'юйованого. «На інтерв'ю може з'явитись важливий інфопривід, про який будуть писати різні видання, що допоможе людям вперше дізнатись про співака/гурт, тим саме популяризуючи їх творчість» [54].

Академічний тлумачний словник української мови поясняє визначення «інтерв'ю» як призначена для опублікування у пресі, передачі по радіо, телебаченню розмова журналіста з політичним, громадським чи будь-яким іншим діячем [53].

У практичному посібнику О. Голуб «Медіакомпас: путівник професійного журналіста» це поняття трактується дещо інакше: «це журналістський матеріал, який передбачає розпитування відомої чи анонімної особи, щоб виявити інформацію, пояснення, позицію, які мають сенс, коли їх повідомляє саме ця людина, щоб передати потім зібрану інформацію аудиторії у формі запитань-відповідей» [17].

У такому формулюванні акцент ставиться саме на важливості інформації, яку можна отримати під час розмови лише від конкретної людини. Крім того, вчений стверджує, що результат інтерв'ю передається аудиторії лише у форматі «питання-відповідь». На наш погляд, ця думка не може бути такою однозначною. Робота над інтерв'ю не закінчується на зустрічі із героєм. Після розмови журналіст надає отриманій інформації більш досконалої форми, виявляючи творчий та етичний підходи у цій діяльності.

Варто звернути увагу й на те, що у науковому світі поняття «інтерв'ю» можуть трактувати у кількох варіантах – у жанровому та методичному.

На думку дослідниці О. Глазової, інтерв'ю, як жанр журналістики, у вигляді відповідей особи на запитання журналіста є суспільно вагомою актуальною новиною: «Від бесіди інтерв'ю відрізняється тим, що в процесі бесіди відбувається обмін інформацією (співрозмовники володіють нею рівною мірою), тоді як в основу інтерв'ю покладено запит інформації журналістом» [15].

Найцікавішою особливістю інтерв'ю ми вважаємо нестандартність вибору джерел. З одного боку цей жанр чи не єдиний в журналістиці, де використання одного джерела (в цьому випадку інтерв'ююваного) є не лише припустимим, а й іноді, єдино можливим. Однак водночас підготовка до збору інформацію з цього джерела – до безпосередньої зустрічі з співрозмовником – формується на основі великого масиву даних про цю людину. Тобто, можна сказати, що інтерв'ю, як жанр, передбачає комбінування джерел заради формування нового потенційного джерела – конкретної людини.

На нашу думку, саме це є причиною того, чому інтерв'ю також називають і головним методом збирання інформації в журналістиці. Видатний український журналістикознавець І. Михайлин зазначав, що «сутність цього процесу полягає в здобутті новин і повідомлень шляхом усного спілкування суб'єкта (журналіста) з об'єктом-нюзмейкером (політичним діячем, науковцем, митцем чи просто цікавим співрозмовником)». Науковець стверджував, що,

застосовуючи щонайменше цей метод, інтерв'юер може отримати від 80 до 90 відсотків необхідної інформації [40].

Інтерв'юер є тим, хто створює ньюзмейкерів. У цьому процесі журналіст виступає каналом зв'язку інтерв'юйованого та аудиторії. Інформація без розповсюдження є лише потенційною інформацією. Багато публічних осіб обирають саме інтерв'ю за платформу для поширення новин із свого життя, діяльності тощо. Цій тенденції є просте пояснення, яке сформулювала дослідниця О. Голуб: передавання свідчень причетної до справи людини є головним завданням інтерв'ю. Авторка доречно зазначає, що у роботі над цим жанром перед журналістом стоїть надважливе завдання журналіста – «...примусити людину сказати більше, ніж вона планувала, тобто змусити її вийти за межі тієї заяви, яку особа підготувала заздалегідь, і не стати підставкою до мікрофона» [17]. Однак аби досягти цієї мети інтерв'ює має заздалегідь підготуватися.

У процесі підготовки матеріалу будь-який журналіст діє за системою послідовних і взаємних пунктів: вибір теми, пошук ідеї та інформаційного приводу, дослідження об'єкту, збирання інформації, її корегування, побудова структури свого твору тощо. Головна умова у цьому процесі – питання, які особистість планує порушити у своєму матеріалі, повинні відображати повну та об'єктивну картину дійсності (семантика).

Але направлений на аудиторію потік інформації не може бути сумбурним, нелогічним і раптовим. Саме тому, на нашу думку, є низка моментів, які інтерв'юер повинен враховувати у змістовому наповненні свого продукту.

По-перше, фактаж – це обов'язкова частина будь-якого виду журналістської діяльності. Детальний опис ситуацій дозволяє творчій особистості відобразити сукупність обставин з різних ракурсів, що задовольняє бажання аудиторії отримати всі відомості стосовно конкретної теми.

По-друге, кожен журналістський проект містить оцінку. Навіть якщо фахівець створює матеріал абсолютно відчужено, без висловлювання своєї

думки та без використання стилістично забарвленої лексики, все одно оцінка присутня у манері, характері подачі інформації. Тому журналіст має бути обережним та уважним у заповненні змісту продукту та слідкувати за значенням кожного висловлювання.

У роботі над інтерв'ю важливо пам'ятати про те, що це – не просто розмова, а метод збору інформації, який має ряд своїх особливостей і характеристик. Від розмови інтерв'ю відрізняється в першу чергу обов'язковою фіксацією відповідей того, хто говорить – на відеокамеру, диктофон або за допомогою нотатків. Крім цього, журналіст готує питання до інтерв'ю за спеціальною схемою, що не притаманно розмові.

У статті «До поняття формату жанру інтерв'ю у журналістиці» авторка Ю. Казімова звертає увагу на те, що «інтерв'ю у журналістиці – це не бесіда, вибудована за певним планом, а безпосередній або опосередковане опитування респондента інтерв'юером». Дослідниця підкреслює, що під час розмови запитання може ставити журналіст і респондент, а в інтерв'ю тільки журналіст: «Ця особливість збору інформації методом інтерв'ю переноситься з методу інтерв'ю і на жанр інтерв'ю» [29].

Ще однією відмінністю інтерв'ю від звичайної розмови можна назвати те, що саме журналіст і тільки він контролює напрямок відповідей інтерв'юйованого. Фахівець здатний змінювати тон розповіді свого гостя, зупиняючи його, ставлячи додаткові питання або перейшовши на іншу тему. Під час інтерв'ю, стверджує С. Сербін, маніпуляторами також є інструментарії мовленнєвого впливу, що використовує інтерв'юер для того, аби підвести інтерв'юйованого до висловлення бажаної для нього думки [51].

На нашу думку, інтерв'юер виступає своєрідним співавтором відповідей інтерв'юйованого. Дослідуючи специфіку взаємодії комунікантів у різних видах інтерв'ю А. Заблоцька підкреслила: «Хоч інтерв'ю і є діалогічним видом спілкування, та все ж варто зазначити, що у ньому домінуючу роль грає інтерв'юер, який керує бесідою та надає їй правильного напрямку» [26].

По-перше, саме журналіст обирає тематику розмови. По-друге, медійник самостійно готує запитання. Звичайно, інтерв'юований може попросити переглянути список запитань та внести власні корективи. Однак ці зміни ніколи не є глобальними. Виключенням можуть бути лише замовні інтерв'ю, та, на наш погляд такий тип інтерв'ю не можна відносити до професійної журналістики і акцентувати на ньому увагу наукової спільноти, адже матеріали з ознаками замовлення порушують етичні правила про незалежність та неупередженість ЗМІ. По-третє, саме інтерв'юер довершує інтерв'ю, роблячи з нього журналістський матеріал.

Однак, варто зауважити, що, скажімо так, співавторство журналіста у цьому випадку має емоційну вагу, а не інформативну. Зауважимо, що до емоційної складової інтерв'ю відносять клімат (соціально-емоційний зв'язок між комунікантами), невербальну поведінку, навідні запитання, зумисне підлаштування та підхід до журналіста і респондента [67, с. 14-15].

Ще однією особливістю інтерв'ю є кількість задіяних осіб. У бесіді є лише співрозмовники, а от в інтерв'ю участь беруть не тільки той, хто запитує, і той, хто дає відповіді, а й ті, для якого ця розмова здійснюється – тобто потенційна аудиторія, яка дізнається про це інтерв'ю. Аргументом до цієї думки можна вважати тезу з наукової статті Х. Дяків. Дослідниця пояснює ролі учасників інтерв'ю крізь призму інформативної мети цього процесу: «Інтерв'юери ставлять питання і скеровують діалог, респонденти дають відповіді, публіка однак є фактичним адресатом. А обидва комуніканти мають забезпечити те, щоб публіка була задоволена» [24].

Крім того, інтерв'юер завжди чітко визначає тему майбутньої розмови. Інтерв'ю є інформативним, коли «...у репліках-відповідях респондента міститься ситуативність, яка формується набором визначених лексичних одиниць, об'єднаних загальною тематикою («charity»). Ситуативність дозволяє вписувати текст в формат спілкування, роблячи його релевантним для комунікантів» [61].

Як ми вже підкресливали раніше, інтерв'ю може мати багато інфоприводів – мікротем, однак у кожному такому матеріалі можна прослідкувати головну ідею, яку хотів показати автор. Звичайна бесіда ж є сумбурною множиною думок, інколи безцільних, з непередбачуваним висновком.

Також перед інтерв'ю співрозмовники завжди визначають часові рамки їхнього контакту, що не є властивим звичайним бесідам. Процес інтерв'ювання не може тривати безконтрольно у питанні часу, оскільки кінцевий журналістський матеріал повинен вміщатися у спланований графік публікацій ЗМІ. Наприклад, специфічною рисою телебачення є жорсткий хронометраж, ліміт ефірного часу, а відкриті питання провокують на занадто довгу відповідь [9, с. 116]. Саме тому журналіст має завчасно визначитися не лише з хронометражем свого матеріалу, а й з тактикою проведення інтерв'ю.

Проте задля аналізу специфіки над жанрів інтерв'ю та побудова образу журналіста цього жанру варто звернути особливу увагу і класифікацію цього процесу. Вибір тактики інтерв'ювання є залежною складовою того, який вид інтерв'ю доведеться провести. Тактика у цьому питанні є особливо важливим елементом, адже, обравши прийоми інтерв'ювання, журналіст підвищує свої шанси повне розкриття свого героя. Українська дослідниця В. Галудзіна-Горобець писала: «Чинник особистості інтерв'юйованого може ще більше підкріпити зусилля автора інтерв'ю для того, щоби глядачеві захотілося дивитися його далі» [12].

Інтерв'ю, як жанр журналістики, є великою платформою для наукових досліджень через свою розгалуженість на типи. Науковець Хізер Стакі зазначав: «Стилі інтерв'ю широко варіюються, але їх поєднує визначальна характеристика використання питань для розуміння думок, почуттів, переконань та поведінки людей» [76]. На нашу думку, саме від виду інтерв'ю залежить те, до яких прийомів може вдатися журналіст.

У науковому просторі існує велика кількість класифікацій цього жанру журналістики. Наприклад, українська науковиця Н. Гапотченко, аналізуючи

структурні та жанрово-стилістичні особливості інтерв'ю, виділила такі його види: інформативні, аналітичні, інформативно-аналітичні, інформативно-художні, аналітично-художні. Автор зазначила, що ці види відрізняються тим, що для кожного з них інтерв'юер обирає різний підхід: з якого ракурсу подати інформацію про подію/явище, в якій формі дати свою оцінку цьому, за допомогою яких способів описати отриману від інтерв'юваного інформацію тощо [13, с. 63-64].

Автори В. Полторак та І. Тараненко розрізняють інтерв'ю за технікою організації опитувань. До таких видів науковці віднесли особисте, телефонне та глибинне інтерв'ю. До речі, дослідники підкреслюють, що «роль інтерв'юера в глибинному інтерв'ю досить пасивна, він не скеровує розмову, не виявляє емоцій, але заохочує висловлювання, демонструючи співчуття» [48]. Остання характеристика, на нашу думку, є досить спірною, адже заохочування до чогось і є ознакою доміантної ролі у розмові. Інтерв'юер має за мету змусити гостя вийти за межі того, що він планує сказати. Тож ми вважаємо, що журналіст завжди виступає рушійним механізмом у процесі інтерв'ювання.

Дослідниця О. Голік у своїй науковій праці «Жанрова система друкованих ЗМІ: новітні підходи до класифікації та перспективи розвитку» пояснила, що такий масштабний поділ інтерв'ю на різновиди став наслідком детальної тематичної розгалуженості (біографічне портретне інтерв'ю), функціонального призначення (інтерв'ю «потік свідомості»), специфіки певного методу збирання та обробки інформації (інтерв'ю-анкета, фокусоване інтерв'ю), обсягу тексту, міжжанрової дифузії та взаємодіяції [16]. А, до прикладу, М. Василенко у свою класифікацію також додав ще такий вид інтерв'ю як гумористичний [7].

Таким чином інтерв'ю постає різнобічним і досить складним жанром журналістики, який може мати різні особливості організації в залежності від безлічі факторів: починаючи від того, у кого беруть інтерв'ю, і, закінчуючи тим, яка тематика запитань була задіяна журналістом у процесі інтерв'ювання.

1.2 Образ сучасного інтерв'юера та його професійні стандарти

Працівник ЗМІ здатен впливати на свідомість аудиторії, формувати її, виступає в ролі слуги суспільства і водночас механізмом керування ним. Слово – головний інструмент журналіста у створенному матеріалі. Тому будь-який результат роботи завжди буде неповторним, отже – унікальним. Вона (унікальність), у свою чергу, є однією з ознак творчості.

Дослідники О. Титаренко і Д. Титаренко зауважили: «У жанрі інтерв'ю творчість журналіста-інтерв'юера може проявлятися як під час бесіди, так і після її завершення, у різних формах, оскільки рівень здібностей інтерв'юера має велике значення для досягнення мети інтерв'ю» [58, с. 6].

Журналіст, що відрізняється своїми здібностями до творчого підходу, завжди авторитетніший, ніж штатний працівник, який виконує свою роботу, не виходячи за рамки прописаних правил побудови матеріалу. Байдужість та відсутність бажання впливати на суспільство методом впровадження нових ідей, поглядів і образів у маси є однією з сьогоденних проблем розвитку журналістської творчості.

На думку українського журналістикознавця І. Михайлина, існує три позиції, за якими можна аналізувати проблеми творчості сучасного журналіста. Дослідник розглядає це питання в наступних аспектах:

- семантичному; тобто змістовно-значеннєвому, передбачає розгляд питань, що в творі відібрано й відображено з мільйонногранної дійсності, які епізоди зображено, який сюжет побудовано, що за проблеми піднято;
- синтаксичному, тобто композиційно-текстовому, передбачає розгляд питань, пов'язаних з побудовою журналістського тексту, використанням у ньому образно-художніх і науково-понятійних частин, майстерністю заголовків і лідів, пропорційністю вступної і заключної частин [40, с. 297].

Ще один пункт, який виділяє І. Михайлин, на нашу думку, є рушійним елементом у журналістському творі, і зокрема в інтерв'ю, адже він передбачає вміння журналіста не просто створювати матеріал як ремесничий продукт,

беручи до уваги лише правила композиції та змістового наповнення, а й спиратися на людські фактори – потреби, інтереси, особливості соціального прошарку тощо. Тому для інтерв'юера є обов'язковим застосування у своєму творі вимог, що властиві наступному аспекту:

- прагматичному, ужитковому, передбачає розгляд питань, як сприйнято текст аудиторією, які відгуки надходять каналами зворотного зв'язку, що особливо зачепило читачів і т. ін. [40, с. 297].

Розвиток сучасного світу залежить від еволюції журналістики, яка є каналом сполучення нової інформації з людством. Те, як сприйматиме аудиторія матеріал, залежить від манери, методики роботи журналіста. У свою чергу, ці критерії формуються під впливом особистісних якостей працівника.

Варто зауважити, що вимоги до інтерв'юера, як і до будь-якого іншого журналіста, постійно мають бути високими. Як підкреслив дослідник В. Здоровега: «Журналіст має бути всебічно обізнаною людиною, бути якоюсь мірою універсалом, бачити зв'язки між різними явищами. Він повинен вміти швидко схоплювати сутність подій і явищ» [27, с. 13]. Крім цього, працівник ЗМІ повинен не просто подати інформацію аудиторії, а й подбати про якість матеріалу, яка є одним з показників журналістської творчості.

Неправильною є думка про те, що творчі задатки – це дар, який є у меншості. Кожна людина народжується з творчим потенціалом. О. Гопка у статті «Творчий потенціал особистості як наукова категорія» зазначає: «Творчий потенціал особистості з одного боку виступає важливою передумовою творчого процесу, а з іншого – його результатом. І чим більше ресурсів реалізує особистість у власному житті, тим багатше стає її творчий потенціал, набувається творчий стиль життя як життєтворчість» [18, с. 13].

Ми вважаємо, що повноправно називати творчою особистістю можна лише ту людину, яка свідомо чи несвідомо користується та розвиває свої можливості. Фахівець, який хоче досягти професіоналізму в жанрі «інтерв'ю» повинен постійно прагнути до розвитку свого творчого потенціалу.

Журналістську творчість можна аналізувати як явище об'єктивне, стан журналістики в цілому, її прогрес або регрес, та суб'єктивне – персональні можливості, досягнення журналіста як творчої особистості. Беручи це до уваги, можна зробити висновок, що творчість для ЗМІ є не просто складовою діяльності, а й параметром, за яким визначається успішність їх роботи. Дослідник В. Здоровега зазначає, що у той час, коли головною ознакою творчості є новизна і руйнування стереотипів, «... творчість у журналістиці характеризується появою нових оригінальних думок, нових поглядів на явища, нових образів, що втілюються у відповідну досконалу форму» [27, с. 19].

Діяльність інтерв'юера ніколи не стоїть на паузі. Працівник ЗМІ знаходиться у продукуванні творчих думок 24 години на добу. Творчий процес працівника медіа займає 2 площини – розумову (продукування думок) та фізичну (матеріалізація думок).

Творчий процес інтерв'юера, як і будь-якого журналіста, є складним явищем, яке вимагає застосування всіх навичок та здібностей фахівця. Підхід до журналістської діяльності – індивідуальна справа. Творча особистість на шляху до створення продукту бажаної якості вдається до власної майстерності та професіоналізму. Саме тому творча особистість журналіста є найважливішою складовою професіоналізму у ЗМІ, адже без таланту та хисту фахівців журналістика була б просто виробництвом. «Творчий характер означає, що інтерв'ю повинно полягати не в простому з'ясуванні якихось відомостей, а в живому спілкуванні з людьми, що дає змогу довідатися про їхні думки, оцінки тих чи інших подій, причини вчинків тощо. Інтерв'ю не повинне зводитись до механічного відтворення відповідей на довільно поставлені запитання,» – впевнений С. Бутнік-Сіверський [6].

Всі люди відрізняються своїми фізичними та психологічними даними, але у спеціалістів конкретного професійного середовища виявляються характерні для цієї галузі особливості особистості. Інтерв'юери не є винятком. В останні роки жанр інтерв'ю ставав дедалі популярнішим. Ця тенденція добре простежується на платформі YouTube. М. Недопитанський, досліджуючи

сучасну практику журналістського інтерв'ю, визначив причини популярності цього жанру: «Особливо охоче до нього вдаються журналісти-початківці, очевидно, спокушаючись його оманливою легкістю: запитав – й отримав відповідь, потім виклав на папері чи змонтував в ефірному сюжеті. Насправді ж усе набагато складніше. Щоб працювати у форматі цього жанру успішно, слід усвідомлювати його комунікативну сутність і володіти майстерністю запитальної стратегії» [43].

Як зазначає І. Михайлин: «Сучасна газета чи журнал, радіопрোগрама чи телепередача – продукт колективної творчості, але це не знімає проблему таланту, творчої індивідуальності в журналістській праці. Яскрава особистість, що має глибокі знання, уміння викладати інформацію просто й зрозуміло, гарну мову, загальнолюдську привабливість, потрібна в будь-якій галузі журналістики» [40, с. 53]. Тож, важливою характерною особливістю професійного інтерв'юера є досконале володіння словом, за допомогою якого фахівець передає не лише інформацію матеріалу, а й інформацію про самого себе. Останнє пояснює аудиторії імідж журналіста – його творчі уміння та рівень обізнаності.

Такої ж думки дотримується і А. Москаленко: «Складна й важка справа в творчості журналіста – назвати подію чи явище їх власним ім'ям, знайти в них серцевину, виявити справжній зміст і зуміти висловити цей зміст у слові. Точність мови – перший ступінь наукової думки. Звідси вимога суворого, критичного ставлення до слова. Ходульність, фразерство, двозначність, туманність, неясність, поверховість, галасливість, самовпевненість – найлютіші вороги журналіста» [42, с. 125].

Професійний інтерв'юер у гонитві за майстерністю вдосконалює свої знання постійно. Знання у сумі з досвідом, а також вміння застосувати набуте на практиці, є показниками інтелекту. Так як журналіст працює з інформацією, яка надходить з усіх сфер життя, працівник ЗМІ повинен бути всебічно обізнаним, а, отже, мати високий рівень інтелекту.

Телевізійник, радіожурналіст, газетяр втілюють свою творчість різними шляхами. Ми вважаємо, що для всіх журналістів існує обов'язкове правило – знати минуле своєї професії. На думку І. Михайлина: «Читання журналістської класики повинно стати звичайним професійним обов'язком будь-якого працівника мас-медіа. Журналістика – це професія, яка працює в парадигмі: “Розуміти чужі й створювати свої тексти” – і саме в цій послідовності, оскільки без розуміння чужих і навчання розумінню чужих не існує шляху до створення своїх текстів» [40, с. 36].

Хоч лінгвістичні знання та знання в цілому є невід'ємною частиною роботи інтерв'юера, але їх недостатньо для характеристики професійної сторони фахівця. Творча особистість застосовує всі свої властивості: вольові, фізичні, інтелектуальні, емоційні. Останнє завжди супроводжує працівника ЗМІ, як і будь-яку іншу людину.

Емоції і почуття є індивідуальними показниками. Іноді неможливо визначити якої реакції чекати від людини, особливо це стосується стресових ситуацій. Але у професійній діяльності інтерв'юер не має права піддаватися внутрішньому стану.

Дослідниця Л. Овсієнко зазначає, що однією з головних рис професійного журналіста є зрілість його емоційного світу: «Тому вкрай важливо навчити майбутніх журналістів здатності керувати ними, бути емоційно зрілими особистостями. Справжній професіонал повинен захоплюватися своєю роботою, не зважаючи на невдачі та перепони, адже відданий фахівець завжди матиме мету і робитиме все можливе, аби її реалізувати» [44, с. 376]. Настрій, поведінка, дії журналіста можуть спричиняти негативний вплив на стан аудиторії. Тому, ми вважаємо, що професійний інтерв'юер має бути морально підготовленим до різних життєвих ситуацій, щоб проявляти емоції без шкоди для себе і інших.

Одним із професійних та моральних обов'язків інтерв'юера, як і будь-якого журналіста, є боротьба за справедливість та толерантність. Тому слід зазначити, що професійні журналісти цього жанру відзначаються своєю

відданістю не лише суспільству, а й самим собі. Адже працівник ЗМІ не може бути байдужим.

Журналістські інтереси тотожні інтересам суспільства, але коли працівник ЗМІ веде боротьбу за спільну ціль, він в першу чергу діє за власним покликом. Те, наскільки інтерв'юер відчайдушно та самовіддано працює на користь суспільству, є показником його професійної, творчої особистості, бо творчість – це жертвність.

У роботі журналіста жанру «інтерв'ю» немає місця страхам, сумнівам та сором'язливості. Його діяльність передбачає комунікацію з різними людьми. Тому професійний інтерв'юер – це та особистість, яка здатна вести розмову так, щоб отримати потрібну інформацію, спровокувати потрібну реакцію та створити потрібний настрій бесіди. У такий спосіб журналіст на практиці втілює власне бачення майбутнього матеріалу, що є одним з етапів творчого процесу.

Окрім того, робота сучасного журналіста, а особливо інтерв'юера, характеризується майстерністю постановки запитань. «Вони мають бути змістовними і нестандартними. Слід уникати статичності у спілкуванні, запитання повинні мати певний підтекст, інтригувати,» – вважає І. Горбова [19].

Деякі дослідники оцінюють навички інтерв'юера з постановки запитань, спираючись на етичну складову. Дослідниця К. Гавриловська зазначає: «Завдання інтерв'юера полягає в тому, щоб максимально неупереджено й об'єктивно зареєструвати відповіді респондента на заплановані питання, ставити ці питання тактовно, ненав'язливо, проявляючи винахідливість, швидкість реакції та вміння “програвати” різні гіпотези щодо поведінки респондента» [10].

Проте надмірна тактовність не завжди допомагає інтерв'юеру. На наш погляд, журналіст має залишатися чемним, але також йому необхідно мати сміливість запитувати співрозмовника про незручні теми. О. Кузьменко запевняє: «Провокативні запитання можуть бути потужним знаряддям у руках

інтерв'юера та виступати майстерною спробою ведучого з'ясувати правду стосовно питання, що знаходиться у всіх на вустах» [33].

Крім того, через неможливість передбачити хід інтерв'ю, запитання інтерв'юера не завжди можуть будуватися згідно з поступовим розвитком певної заздалегідь обміркованої схеми. У таких ситуаціях інтерв'юер повинен вміти вчасно і влучно спиратися лише на попередню репліку співрозмовника (так званий «покроковий [розвиток інтерв'ю]») [36].

Журналістикознавці пропонують різні методики постановки запитань. Наприклад, В. Михайленко рекомендує інтерв'юерам керуватися у своїй роботі наступними правилами:

- У запитанні треба зазначати лише один аспект проблеми. Довгі, насичені авторськими фрагментами запитання ускладнюють їх сприйняття. Наслідком цього може стати неконкретна відповідь.
- Для того, щоб почути від співрозмовника конкретику, журналіст має вдаватися до запитальних сполучників: як? чому? навіщо?.
- Варто уникати запитань, які передбачають дуже коротку, надто лаконічну відповідь. Адже мета інтерв'ю – пошуки суті й причин події.
- Коли співрозмовник дає короткі відповіді типу «так»/«ні», необхідно повторити запитання видозмінено, щоб отримати нові деталі.
- Контрзапитання – дієвий інструмент для надання інтерв'ю емоційного насичення. Такий вид запитань логічно впливає з відповіді на попереднє, уточнює відповідь інтерв'юйованого, насичує розмову новими фактами. Саме це, на думку дослідника, інтригує аудиторію, зацікавлюючи деталями [39].

На нашу думку, ці рекомендації є базовими в майстерності журналістського інтерв'ювання. Однак спиратися тільки на них не можна, оскільки крім цих стандартних правил, існує безліч нюансів, знаючи які, журналіст здатний грамотно і ефективно спрямовувати свого героя на потрібні йому відповіді.

Дослідниця А. Болотнікова у науковій статті «Роль категорії ввічливості в текстах засобів масової інформації» пояснила, як журналісти можуть випадково морально відштовхнути свого героя: «Так, провокаційне питання, адресоване комунікативному партнеру, може загрожувати його лику. Тому мовець вдається до тактики пом'якшення, зменшення категоричності за допомогою різноманітних мітигаторів» [3]. Ми вважаємо, що таку ж тактику доречно застосовувати у роботі інтерв'юера. Але уникати та боятися важких запитань у своїй роботі професійний інтерв'юер не може. Спираючись на якісь негативні реакції інтерв'юйованого на те чи інше питання, журналіст здатний розкрити справжнє ставлення цієї людини до обговорюваної теми.

Крім того, професійний інтерв'юер повинен пам'ятати, що передбачити всі відповіді гостя просто неможливо. Усі процеси у журналістиці характеризуються хаосом і до цього необхідно адаптуватися. На думку О. Косюка, ця хаотичність особливо відчутна вже під час інтерв'ю: «Оскільки єдиний питальник має передбачити всі варіанти ситуацій, то змінюють тему і суть інтерв'ю не окремі обрані стратегії розмови, а поставлені посеред розмови переломні запитання» [32].

Однак ці та інші правила інтерв'ювання зазнали і досі зазнають суттєвих змін через війну в Україні. Під час війни інформація почала відігравати надважливу роль. Ще до повномасштабного вторгнення, у 2018 році, О. Марків писала про важливість ефективної інформаційної боротьби: «Використання засобів масової інформації в цій боротьбі є тотальним, адже те, що не потрапило в канали масової комунікації, у наш час майже не справляє впливу на розвиток суспільства. Тому агресорам, ворогам так важливо контролювати інформаційний простір, мати доступ до мас» [38, с. 290].

Крім того, змін зазнали і пріоритети інтерв'юера. Науковці В. Жугай і В. Тарасюк у спільній науковій статті писали: «Якщо медійники РФ удаються до пропаганди, психологічного тиску, маніпуляцій, а нерідко й відвертого обману, то вітчизняні працівники ЗМІ та ЗМК намагаються більше діяти у фарватері професійної етики, дотримуючись принципів об'єктивізму, збалансованості,

правдивості, активно використовуючи розвінчувальну та спростувальну журналістику» [25].

Безпека стала ключовою турботою всіх працівників ЗМІ. Але інтерв'юери, як і інші журналісти, через зміну пріоритетів не стали менше думати про якість своїх матеріалів. В інтерв'ю для «Детектор медіа» керівниця Інституту масової інформації Оксани Романюк розповіла про несподівану тенденцію: «Скрута змусила журналістів більше дбати про якість контенту. Навіть ті медіа, які раніше не зважали на стандарти й норми етики, почали звертатися до нас по консультації та шукати способи подавати інформацію якісніше» [45].

На нашу думку, сьогодні інтерв'юер, як і будь-який працівник ЗМІ, у своїй роботі перш за все дбає про безпеку гостя, знімальної групи. Жодні інтерв'ю і діяльність в цілому не є ціннішими за людське життя. Розуміння цього допомогло журналістам спокійніше реагувати на зірвані зйомки або невдалі інтерв'ю. Однак, як свідчить опитування ІМІ за 2022 рік, моральний стан працівників ЗМІ у воєнних реаліях тільки погіршився. З початку повномасштабної війни в Україні 97% журналістів вказали, що відчують ті чи інші симптоми стресу, які, зокрема, можуть свідчити про депресію [1].

Виклики, з якими зіштовхнулися інтерв'юери, зумовили трансформацію інтерв'ю і як процесу, і як жанру. Незважаючи на те, що українська журналістика зазнає змін через війну, не можна сказати, що ці зміни затримують або зупиняють розвиток ЗМІ. «Дедалі зрозумілішим стає, що лише незалежна журналістика може допомогти дати точне розуміння війни та допомогти у пошуках правди. Але також зрозуміло, що журналісти стикаються з величезними ризиками, роблячи репортаж і демонструють сміливість, розповідаючи історії чесно та без цензури,» – зауважує А. Кострубіцька [31, с. 95]. Однак, на нашу думку, всі обмеження, в яких зараз вимушені працювати медійники, вже стали поштовхом до стрімкого розвитку журналістики майбутнього.

1.3 Комунікаційні прийоми інтерв'ювання

Інтерв'юер, як і будь-який інший журналіст, повинен завжди залишатися об'єктивним, тактовним та чесним, але, крім цього, у його діяльності необхідні знання в галузі маніпуляцій. Багато хто помилково думає, що маніпуляційний вплив – це завжди про щось негативне. «Навчені гірким досвідом можливих спекуляцій і свідомого обману, неправильністю чи застарілістю, задогматизованістю різних теорій та політичних, навіть філософських, концепцій суспільство, критично мисляча громада з певною підозрою, упередженістю ставляться до аналітичних матеріалів газет, журналів» – зазначає український науковець В. Здоровега [27, с. 185].

Однак вплив на свідомість людини може мати і позитивні наміри. Маніпуляції та пропаганда мають дві сторони, і лише справжній професіонал здатний володіти цим мистецтвом так, щоб не шкодити іншим людям, а навпаки – допомагати суспільству.

Автори І. Бугайчук та В. Садовська вважають: «Маніпуляція здійснюється за допомогою різних способів, таких як: шантаж, тиск, мовні техніки, маніпуляція почуттями та почуттям провини» [5, с. 283]. Однак, на наш погляд, ця думка пояснює лише одну з граней поняття «маніпуляція».

Інші ж автори пропонують розуміти процес «маніпуляції» як сховане впровадження в психіку адресата установок [11, с. 3], програмування думок або намірів [73]. Саме навичкою програмування думок, на наш погляд, має володіти професійний, творчий інтерв'юер. Акуратно і, головне, непомітно налаштувати людину на потрібні журналістові відповіді чи реакції – вміння, яке дається далеко не кожному навіть відомому українському медійнику.

Ми вважаємо, що вербальні і невербальні засоби – головні інструменти маніпуляцій. Журналіст може «прочитати» поведінку співрозмовника, аналізуючи його жести, міміку, ритмічність мовлення, інтонації, пози. Крім того, таким чином можливо визначити говорить людину правду чи ні [41]. Майстерність маніпуляцій – настільки тонка матерія, що інформація про людину може зчитуватися в її ледь помітному повороті голови, запинках під

час розмови або навіть у положенні пальців рук. Вивчивши всі ці нюанси, інтерв'юер підвищує свої навички інтерв'ювання.

«Характеристикою маніпулятивного впливу є те, що головні цілі маніпулятора – приховані, він використовує різноманітні тактики та стратегії, щоб примусити адресата змінити свою точку зору або ввести його в певний стан» – зазначає науковиця І. Грищенко [23]. У науковому світі є безліч класифікацій тактик маніпуляцій. Ми вважаємо за потрібне згадати ті, які пов'язані саме з журналістською діяльністю.

Дослідник А. Питомець, проаналізувавши складні процеси маніпулювання, виділив чотири техніки, за допомогою яких можливо ефективно впливати на психіку індивіда або групи людей. Такими є навіювання, наслідування, зараження, переконання [47].

За В. Бондаренком, навіювання – «це заставляти співрозмовника просто повірити вам, прийняти на віру те, що ви йому говорите, – без обмірковування, без критичного аналізу» [4, с. 22]. Використовуючи цей інструмент, інтерв'юер здатний не агресивно навіяти співрозмовнику уявлення, почуття або ж емоції. Наприклад, журналіст може нагадати інтерв'юйованому якомсь історію з його дитинства та лагідно занурити цим людину у стан спогадів, можливо, меланхолії тощо.

Під наслідуванням слід розуміти відтворення індивідом рис, поведінки, манер, що є універсальним способом засвоєння чужого досвіду [50, с. 29]. Якщо інтерв'юер бачить, що співрозмовник важко йде на контакт, він може спробувати зайняти, так би мовити, «відкриту позу» – сісти на стілець розслаблено, невимушено. Таким чином журналіст невербально передасть гостю свій настрій – впевненість і спокій. На психологічному рівні співрозмовник зловить ці сигнали і з великою ймовірністю скопіює позу інтерв'юера.

Інструменти маніпуляцій «наслідування» та «зараження» є досить схожими, однак між ними є головна відмінність – у другому випадку передавання психічного настрою відбувається тільки у разі великого

емоційного заряду. Як правило, зараження виникає в ситуаціях значного скупчення людей, наприклад, на концертах або стадіонах [50, с. 32].

Часто у своїй роботі інтерв'юери вдаються до техніки «переконання», яка у свою чергу базується на тому, аби «...за допомогою логічного обґрунтування домогтися згоди від людини, яка приймає інформацію» [8, с. 50]. Варто уточнити, що, якщо журналіст вдасться до цього методу непрофесійно, співрозмовник може зреагувати досить несподівано. Наприклад, агресивно відмовитися продовжувати розмову тощо.

Ми вважаємо, що перераховані вище техніки є широкими поняттями, складовими яких є безліч деталізованих прийомів впливу на психіку людини. Так це працює і в інтерв'юванні. «Стратегія підготовки і проведення будь-якого інтерв'ю характеризується самооцінкою інтерв'юера та інтерв'юї, яка лежить в основі розробки «стратагеми» для кожного з них, – запевняє С. Сербін. – Стратагема інтерв'юера представляє собою орієнтацію питань, які змусять інтерв'юї дати повні і конкретні відповіді на них (іноді зовсім непередбачувані, а часом добре сплановані)» [51]. Побудувати тактики і стратегії журналісту допомагають прийоми інтерв'ю. Нижче ми опишемо ті прийоми, які вважаємо найголовнішими в проведенні інтерв'ю.

«Нога в дверях» («*the foot-in-the door*») – це тенденція, відповідно до якої люди, спочатку погодившись на необтяжливе прохання, поступаються більш серйозним вимогам [72, с. 681]. Ми вважаємо, що цей прийом особливо корисний на початковому етапі підготовки інтерв'ю – на переговорах з потенційним інтерв'ююваним.

Існує безліч історій про те, як знаменитості роками відмовляються прийти на інтерв'ю до журналістів. Здається, що такі ситуації мають лише негативне забарвлення, але це не зовсім так. Досягнувши згоди на інтерв'ю, журналіст отримує перевагу, адже одна поступка свідчить про те, що гість буде готовий йти на поступки знову. Грамотний інтерв'юер обов'язково зверне на це увагу та побудує свою стратегію запитань таким чином, щоб використати це.

«*Вагітна пауза*» – один із найефективніших прийомів інтерв'ювання. «Іноді після кількох секунд мовчання людина продовжує говорити, а іноді мовчання знак того, що людина закінчила свою думку, репліку, – зауважує І. Скишляк. – Якщо не усвідомлювати цю комунікаційну специфіку людини, то журналіст может вставити в цю паузу своє наступне запитання» [52, с. 8].

Професійний журналіст ніколи не прогавить можливості використати цю паузу, тим самим впливаючи на відповіді інтерв'ююваного. Якщо людина замовкла на кілька секунд посеред своєї відповіді, це означає, що вона сумнівається. А сумніви – це вже ознака ослабленої позиції самозахисту. Журналіст, втручаючись у цю паузу словом чи дією, спонукає гостя нову реакцію. У цю тишу співрозмовнику здається, що журналіст чогось від нього чекає, і тому він вагається, чи все сказав. У такі моменти інтерв'юер здатний розговорити гостя на зізнання в чомусь або вивести на реакцію, яка сама за себе все скаже – наприклад, сльози або злість.

«*Жаба в окропі*». Назва цього прийому пішла від експерименту, який проводився ще в XIX столітті. «Експеримент описує повільне варіння в окропі живої жаби. Якщо вона буде перебувати в холодній воді, яка повільно нагрівається, то вона не буде сприймати небезпеку і буде повільно гинути,» – пояснює кандидат психологічних наук О. Куций [34, с. 143]. Цей процес можна порівняти з поступовим переходом інтерв'юера від загальних запитань до запитань щодо особистого життя тощо. Таким чином журналіст дає час співрозмовнику звикнути до розмови та довіритися.

«*Суперечка з героєм*». «Розходження в думках, яке є передумовою будь-якої суперечки, передбачає, що один з учасників має позитивну або негативну точку зору відносно певного твердження, а другий учасник має сумніви щодо неї,» – вважає дослідниця І. Хоменко. [60, с. 11]. Вступаючи у тактичний спір з співрозмовником, журналіст може спровокувати інтерв'ююваного на надання нових деталей щодо обговорюваної теми.

«*Капкан*». Мова йде про ситуацію, коли інтерв'юер ставить запитання, на яке він заздалегідь знає відповідь. Однак зловживати таким видом запитань

дослідники не рекомендують, адже рано чи пізно співрозмовник помітить маніпуляцію та захоче дати відсіч.

Автори книги «Етика бізнесу» Н. Статінова та С. Радченко попереджають: «Варто мати на увазі, що низка вміло поставлених питань може вивести будь-якого співрозмовника з рівноваги. Гумор, іронія – засоби протидії питанням-капканам» [55].

Запитання-гіпотези. Коли журналіст хоче почути від інтерв'юваного оціночні судження щодо події, явища тощо, він звертається до цього прийому. Відповідь на гіпотетичне запитання завжди є неоднозначною, з недостатньою кількістю фактажу. Однак таким чином інтерв'юер може почути нові деталі щодо обговорюваної теми, дізнатися погляди інтерв'юваного та змінити темп інтерв'ю, якщо це необхідно.

До прийому *«розігриваючі запитання»* журналісту корисно вдаватися, якщо перед ним сидить співрозмовник, який має невеликий досвід в інтерв'ю. Починаючи розмову на абстрактні теми (дитинство, ранкова рутинна тощо), працівник ЗМІ здобуває прихильність гостя до себе, допомагає йому розслабитися і позбутися переживань з приводу інтерв'ю.

«Увімкнений диктофон». На наш погляд, цей прийом найбільш доречно використовувати наприкінці інтерв'ю. Після того, як журналіст оголошує про завершення розмови, гість зазвичай розслаблюється і починає вести діалог невимушено, вільно, без сором'язливості. У такі моменти інтерв'юер може почути ті думки, які гість не міг сказати через якісь внутрішні бар'єри під час інтерв'ю.

Ми вважаємо, що крім професійних моментів у плані підготовки журналістського інтерв'ю, працівник ЗМІ повинен обов'язково спиратися на етичні норми. На наш погляд, у Кодексі етики українського журналіста [30], що складається з 19 пунктів, представлені всі правила, які допоможуть сучасному фахівцю-медійнику не лише почуватися впевнено на професійній арені, а й, перш за все, залишатися у цій вічній гонитві за ексклюзивом людиною.

Отже, образ інтерв'юера зазнав значних змін через події в світі – спочатку через пандемію коронавірусу, а зараз – через війну в Україні. Нові реалії спонукають журналістів до переоцінки їхніх моральних норм та стандартів професії загалом. Комунікативні прийоми стали ще більш важливим інструментом інтерв'ю'єрів, адже тепер журналістика стосується не тільки формування громадської думки, а й боротьби з російською агресією на медіафронті.

РОЗДІЛ 2

РОБОТА ЯНІНИ СОКОЛОВОЇ ЯК СУЧАСНОГО ІНТЕРВ'ЮЕРА НА ПРИКЛАДІ ПРОГРАМИ «РАНДЕВУ»

Проаналізувавши прийоми інтерв'ю та професійні стандарти успішного інтерв'юера у теоретичній частині, ми переходимо до дослідження цього жанру у сьогоdnішній українській журналістиці на прикладі діяльності сучасного представника цієї професії Яніни Соколової. Для того, щоб проаналізувати її діяльність як інтерв'юера, для початку варто окреслити образ Соколової як журналіста.

Важливим є те, як інтерв'юер виглядає, як себе почуває у кадрі, адже це перше, на що звертає увагу глядач тільки-но увімкнувши сюжет. Журналістка завжди в офіційно-діловому вбранні. Ніколи не з'являється перед камерою без макіяжу та зачіски. Віддає перевагу стриманим, але стильним аксесуарам. Яніна Соколова є україномовною людиною як в робочих процесах, так і в повсякденні, незважаючи на те, що до переїзду із Запоріжжя спілкувалася лише російською.

Передивляючись матеріали журналістки, можна зазначити, що вона не відчуває труднощів у спілкуванні державною мовою. Варто підкреслити те, що Соколова у своїх телевізійних програмах віддає перевагу розмовному стилю, хто б її гостем не був – артист чи політик. Це може означати те, що Яніна має за мету якнайбільш спростувати подачу інформації, аби розповсюдити і максимально донести її до всіх груп населення.

Принципова позиція журналістки у питанні власного україномовства, на наш погляд, свідчить про її правильно сформовану національну свідомість у векторі патріотизму. Крім того, Яніна Соколова була однією із перших інтерв'юерів, які спілкувалися на інтерв'ю виключно українською ще до початку повномасштабної війни.

Соколова володіє мовою досконало. Доказами цього є грамотна вимова, логічне конструювання речень, великий об'єм словникового запасу. Завдяки навчанню акторській майстерності, у журналістки сформовані навички правильної артикуляції та поставленого дихання.

Також варто сказати про міміку, жестикуляцію Соколової. Сидячи навпроти свого співбесідника, журналістка, ніби віддзеркалює поведінку інтерв'ююваного, але при цьому Яніна не дозволяє собі підвищувати тон або відповідати агресією на агресію, навпаки, у моменти сварки Соколова завжди посміхається. У такий спосіб вона регулює те, якими мають бути враження та реакція аудиторії на побачене. Це дозволяє журналістці контролювати візуальну виразність свого іміджу як професіонала.

Соколова завжди емоційно і відверто виражає свою небайдужість до теми розмови. Творчість у ЗМІ передбачає досконале опанування словом, журналістським інструментом. Яніна підійшла до цього серйозно, відповідально і різнопланово. Як результат, на екранах ми бачимо впевненого оратора, майстерного доповідача.

Для того, щоб оцінити професіоналізм діяльності Яніни Соколової і дослідити зміни в її методах інтерв'ювання, ми проаналізували концепції її телевізійних продуктів на прикладі випусків програм «Рандеву» за 10 листопада 2018 року, 23 березня 2019, 30 березня 2019, 12 грудня 2020 року, 12 червня 2021, 7 квітня 2022, 7 травня 2022, 28 травня 2022, 13 серпня 2022 року, 13 листопада 2022.

Критерієм відбору матеріалів стала їх хронологія – були обрані 5 інтерв'ю, знятих до війни, і 5 інтерв'ю – воєнних. Таким чином ми промоніторили матеріали Яніни Соколової, які показали те, як і з яких причин змінювалася специфіка її роботи над цим жанром.

Проект «Рандеву з Яніною Соколовою» створено з метою «... зняти маски з тих, кого ми бачимо у футлярах політиків, бізнесменів, послів та президентів» [46]. У цій програмі Соколова виступає відразу в декількох ролях. Вона і ведуча, яка формує і реалізує проблематику випуску, і коментатор, що

висловлює свою думку і дає оцінки, і співрозмовниця, що бере інтерв'ю. Успіх «Рандеву» дає підставі вважати, що Яніна, як журналіст, виконує свої обов'язки на професійному рівні. Талановитий інтерв'юер повинен бути майстром діалогу і вмілим організатором, адже в його обов'язках швидко реагувати і контролювати хід подій.

Кожен випуск «Рандеву» являє собою особистісні інтерв'ю. У матеріалах 2018-2020 років на початку свого перегляду глядач ставав свідком 1 хвилини спілкування Соколової та її гостя поза камерами. З 2021 року і до сьогодні цей формат змінився – у зв'язку з пандемією і війною матеріали «Рандеву...» не мають якогось традиційного сценарію.

Інтерв'ю триває 40-50 хвилин. До сьогодні інтерв'ю'єрка намагається зберігати традицію, яка була в її матеріалах завжди – наприкінці розмови ставить 20 бліц-запитань, частину з яких пропонують самі глядачі. Однак, звичайно, це залежить від місця та умов проведення інтерв'ю, які в воєнних реаліях передбачити важко.

Та, треба зазначити, що зворотній зв'язок з аудиторією свідчить про те, що для Соколової є принциповою справою допомагати людям бути почутими, а її авторська програма стала інструментом такої комунікації і не лише через бліц-запитання, а й через те, що в «Рандеву» висвітлюються теми, які активно обговорюються в сьогоденні.

10 листопада 2018 року гостем програми «Рандеву» стала Анастасія Приходько – на той момент новоспечений член команди Юлії Тимошенко, політик, колишня співачка.

На зустріч з журналісткою Приходько прийшла не сама, а з двома невідомими чоловіками, які відмовлялися називати свої імена. Розмову інтерв'юер почала із запитання про те, хто ці люди, але політик заявила, що вона не буде давати відповідь.

Варто відзначити, що в цьому випуску помітні творчий підхід і серйозна підготовка Соколової до ефіру. Журналістка ставила запитання, підкріплені фактажем, аналітикою, думками експертів. Анастасія, яка перебувала на новій

посаді 4 день, за півгодини розмови не змогла відповісти на жодне запитання, що стосувалося її політичної діяльності.

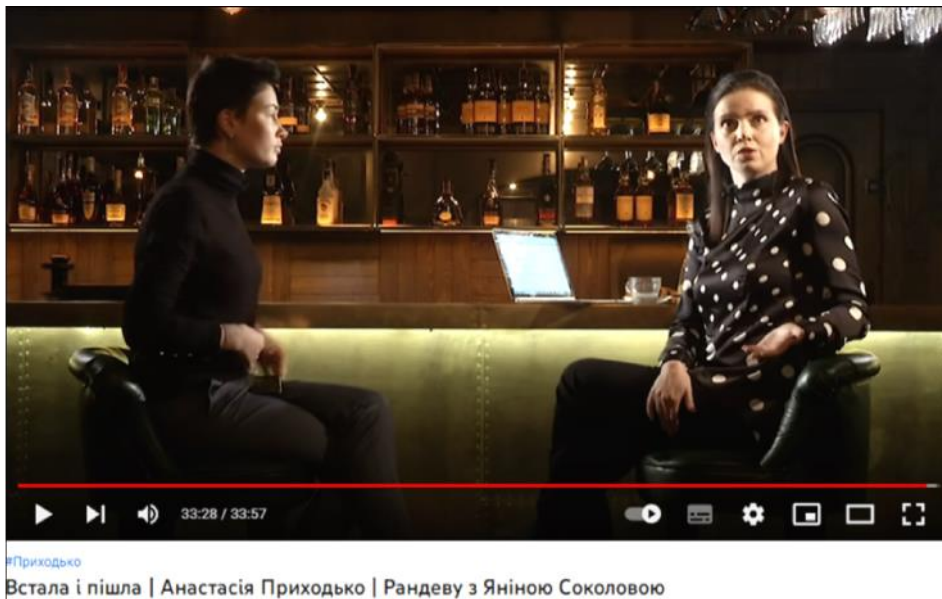

Рис. 2.1. Скріншот із випуску «Рандеву» від 10 листопада 2018 року.

«Хочу говорити про це трохи пізніше», «Я не спец в цьому», «А у вас є відповідь?» – так вона виправдовувалася майже на кожну фразу Соколової. Якщо Приходько і відповідала, то озвучувала або застарілу інформацію, або дезінформацію. І кожен з цих моментів Яніна оскаржувала, аргументуючи фактами.

Журналістка була готова парирувати абсолютно всьому, що відповідає її гостя. Це говорить про продумані до дрібниць запитання. Соколова часто зверталася до прийомів «запитання-гіпотеза» та «капкан». Варто відзначити також і їхні формулювання: «Як вам здається, чому Тимошенко припала до душі Анастасія Приходько? Ви ж розумієте, що це явно не пов'язано, напевно, з творчістю, правда?», «Чому ми, українці, повинні проголосувати за вашого патрона на виборах?» та «Як, ви не знаєте, які думки у Тимошенко як у боса в вашої команди?». Це лише декілька запитань, але відразу зрозуміло, що Яніна була не зовсім об'єктивною, та це не завадило, а навпаки допомогло підкреслити невідповідність, некомпетентність Приходько.

Соколова не боялася і не соромилася відкрито викривати Приходько в її невідповідності, а членів фракції і піарників Тимошенко – в підборі непрофесійних людей в команду. Зі сторони випуск нагадує іспит молодого політика, який Анастасія скласти не змогла.

З самого початку інтерв'ю будувалося, на наш погляд, на маніпулятивності та провокації. Про це свідчать і формулювання питань, і готові аргументи інтерв'юєрки. Але в цьому мета роботи журналіста – максимально розкрити свого гостя.

Яніна Соколова, не маючи досвіду в політиці, під час інтерв'ю була обізнанішою та компетентнішою, ніж її інтерв'юювана. Приходько погано розуміла контекст запитань і наданих відповідей, хоча все, що говорила журналістка, стосувалося роботи Анастасії.

Що стосується морально-етичної складової, ми вважаємо, що журналістка зайняла вдалу і правильну позицію, адже якщо ти не готовий давати відповіді на гострі запитання, навіщо приходити на інтерв'ю. Розмова закінчилась тим, що після низки невдалих відповідей, Приходько зняла петличку, встала і пішла з бару, де записували випуск програми. Тоді до Соколової звернулися ті невідомі чоловіки, які супроводжували Анастасію. На цьому моменті інтерв'юєр ефективно застосувала прийом «увімкнений диктофон».

У спробах дізнатися, ким є ці люди, журналістка отримала неоднозначні відповіді: «Ми – група підтримки!», «Ми – громадяни України!». Вони звинуватили Соколову у, на їх думку, поганих запитаннях і вимагали їх змінити. Але журналістка не погодилася, чим зберегла свою журналістську гідність і не поступилася професійними принципами. Цей випуск є зразковим прикладом втілення головної ідеї «Рандеву», бо Соколова дійсно майстерно «зняла маску» з Приходько, яка «примірила на себе футляр політика».

У випуску «Рандеву» за 23 березня 2019 року гостем був Геннадій Балашов, на той момент кандидат у президенти України. Соколова починає ефір зі звернення до глядачів, в якому нагадує, що під час виборчих перегонів запрошуватиме на зустріч тих, хто претендує на президентський пост, аби

докладніше зрозуміти, за кого варто голосувати, за кого – ні, і кому, можливо, варто дати шанс не зараз, а трохи згодом.

Актуальність теми не викликає сумнівів. Відразу варто зазначити, що, незважаючи на російськомовного співбесідника, Яніна надалі продовжує розмову українською.

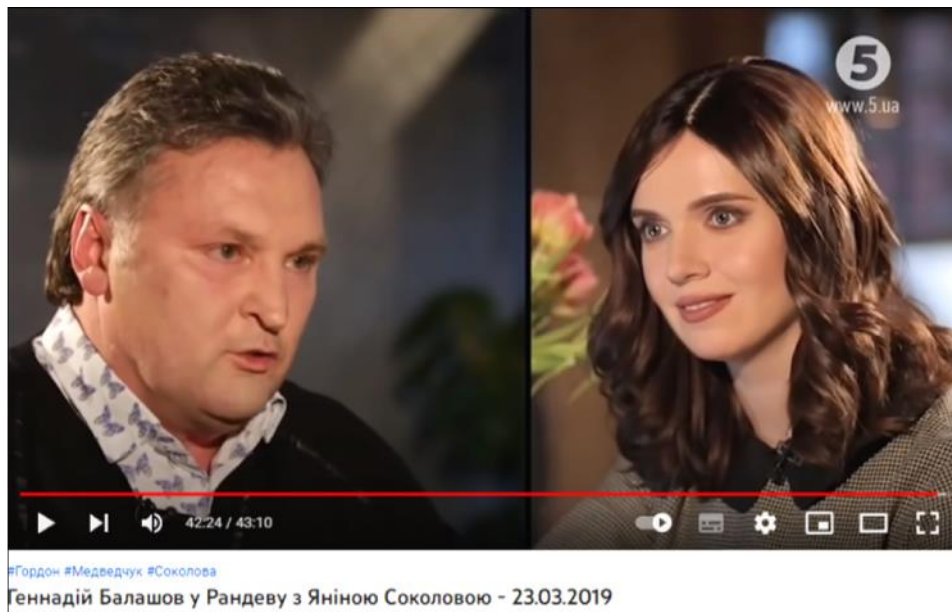

Рис. 2.2. Скріншот із випуску «Рандеву» від 23 березня 2019 року.

Стартове запитання журналістки про те, чи свідомо Балашов балотується на пост, адже його програш, на її думку, є очевидним. У відповідь отримала зізнання, з якого стає зрозумілим, що Балашов у такий спосіб пропагує ідеї своєї партії для розширення бізнесу. У цей момент інтерв'юер використала прийом «вагітної паузи», що, на нашу думку, і спровокувало неочікувану інформацію від співрозмовника.

Отже, з самого початку журналістка цим запитанням позбавляє Геннадія образу можливого майбутнього президента і надалі спілкується вже з підприємцем. Це стратегічний хід, і, на наш погляд, ще один показник використання Яніною прийомів інтерв'ювання у створенні свого матеріалу, адже якість ефіру залежить від його вдалого початку, який є орієнтиром подальшого викладу інформації.

Під час інтерв'ю Соколова знову ж таки використовує посилання на думки експертів, аналітику, коментарі, фактаж, документи, що також свідчать про сплановані журналісткою перебіг розмови та її драматургію.

Неодноразово інтерв'юер використовує маніпулятивний прийом під назвою «звернення до авторитета» – цитує висловлювання лідерів думок, тим самим емоційно провокуючи свого гостя погодитись із сказаним. Наприклад, коли Яніна Соколова заявила про сумнівну ефективність політичної програми свого гостя, у якості аргументу вона надала цитату «експерта»: «У нас є один експерт, фінансовий аналітик Руслан Чорний, який прокоментував ідеалогію Балашова, давайте її послухаєм...». У відповідь гість заявив, що частково може погодитись з почутим, однак все одно вважає свою політичну програму найкращою на перегонах.

У випуску піднімалися економічні питання: фінансова аналітика, засади програми «Податкового раю», вибір системи оподаткування тощо. Яніна показала свою обізнаність у цих темах і готовність підтримувати діалог. Знову журналістка доказала здатність швидко та досконало опанувати нові для неї напрямки.

Протям ефіру Соколова також піднімала питання про системні та ідеологічні норми Геннадія та про його майно. Було видно, що Яніні імпонує гість, але водночас вона не посоромилася й поставити незручні запитання – «запитання-гіпотези» у тому числі.

Наприклад, обговорюючи кандидатуру Володимира Зеленського на пост президента країни, журналістка натякнула на те, що Балашов робить помилку, підтримуючи першого. Аргументуючи свою думку, інтерв'юер вдалася до запитання-гіпотези: «Що ж хорошого? Є кандидат, програми якого ми не знаємо, є кандидат, який, окрім своїх шоубізнесових успіхів, не може похизуватися нічим. І ви вистпаєте на його підтримку». Однак, незважаючи на такий тиск, гість не відмовився від своєї позиції.

Цей випуск спричинив справжній скандал, через те, що Балашов відкрито звинуватив одного журналіста та кандидата у президенти у проросійських

настроях. Надалі цей журналіст погрожував Геннадію та Соколовій судовим позовом, на що Яніна швидко відреагувала і опублікувала відеозвернення на своєму YouTube-каналі.

Крім основної інформації щодо скандалу, на нашу думку, вона сказала слушну річ, де закликала працівників ЗМІ орієнтуватися на стандарти світової преси, американської, європейської, де журналіст – лише особа, яка має на меті донести людям правду, якою вона є, а не цінності, суб'єктивні думки.

Таке шанобливе ставлення до зразкових статутів журналістики, які склалися десятки років тому, свідчить про правильну орієнтацію Соколової у питаннях своєї компетентності, адже, як ми зазначали раніше, майстерності та професіоналізму без знання минулого професії досягти неможливо.

Через тиждень після інтерв'ю з Геннадієм Балашовим гостем «Рандеву» став Лесь Подерв'янський, український художник і письменник. Перші хвилини випуску – моменти розмови поза ефіром. Ми стаємо свідками знайомства Яніни і Леся. Це була розмова про інтереси Подерв'янського, що задало позитивний настрій подальшому інтерв'ю. Журналістка почала розмову зі слів «я закохана в вас давно!».

Протягом усього випуску Яніна не раз висловлювала своє захоплення і робила компліменти інтерв'юйованому. Можливо, тому що перед нею сидів митець, творча особистість, і Соколова, як психолог, розуміла, до яких методів вдається, щоб здобути прихильність такого співрозмовника.

Однак ця емоційність та захоплення ним відкрито демонстрували позитивне ставлення інтерв'юерки до гостя, що могло стати причиною лояльності у журналістських запитаннях, а отже – необ'єктивності.

Журналістка також зазначила, що Подерв'янський багато разів відмовлявся приходити на «Рандеву». Лесь відреагував і дав відповідь чому все ж зважився на інтерв'ю. За його словами, йому дуже сподобалися останні випуски «Вечір з Яніною Соколовою», де вона розкриває фейки російської пропаганди про Україну, і він зрозумів, що в них багато спільного, тому є про що поговорити.

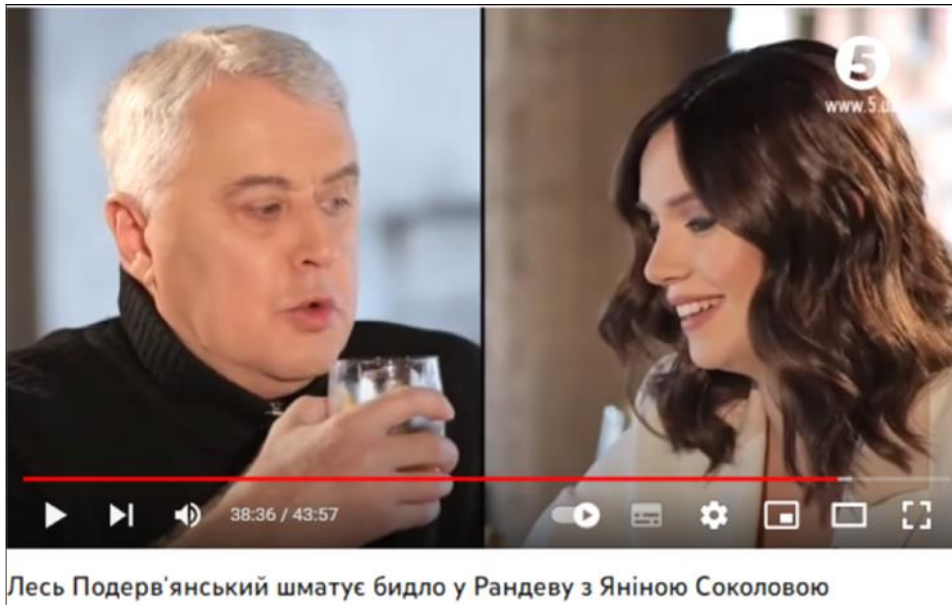

Рис. 2.3. Скріншот із випуску «Рандеву» від 30 березня 2019 року.

Ми вважаємо, що цей момент є прикладом прийому «нога у дверях». Соколова змогла отримати довгоочікувану згоду на інтерв'ю і не ніяковіла перед Подерв'янським через це, а навпаки – зауважила на своєму статусі і після цього не раз «тисла» на гостя під час незручних запитань, ніби чекаючи ще більших поступок. І, треба зауважити, ці поступки ставалися.

Перед тим, як перейти до обговорення серйозних запитань, журналістка попередила глядачів про те, що у зв'язку з «днем тиші» вони не будуть говорити про кандидатів, давати оцінки напряму з прізвищами, але обов'язково торкнуться тем про курси в цілому і про курси України зокрема. Тож, на наш погляд, цей випуск став ще одним прикладом того, як Яніна може професійно формулювати свої думки за різних умов та обставин.

У теоретичній частині ми зазначали про те, що для точного, логічного викладу інформації інтерв'юер має суворо та критично ставитися до слова. Соколова на прикладі своїх робіт показує те, як із плином часу вона вдосконалює майстерність викладу думок, позбавляючись від туманності, неясності, двозначності.

Впродовж всього випуску гість зловживав алкогольними напоями, про що сам казав, та дозволяв собі використовувати ненормативну лексику. Це відповідало обстановці, адже ефіри «Рандеву» до повномасштабної війни знімали в київському барі. Соколова змогла підлаштуватися під свого співбесідника. Деякі моменти у поведінці інтерв'юйованого вона повторювала, наприклад, використання обценної лексики. До таких заходів у «Рандеву» Соколова вдається за умов, коли розмовляє з людиною, що сама не цурається непристойних висловів.

Спостерігаючи за розмовою Соколової та Подерв'янського складається враження, що між ними взаємна симпатія. Розмова почалась з компліментів, а закінчилася – поцілунком. На нашу думку, це заслуга журналістки, адже саме від неї залежить, яким буде матеріал, бо в цьому обов'язок інтерв'юера – отримати потрібну інформацію, спровокувати потрібну реакцію та створити потрібний настрій бесіди.

Професійний, творчий інтерв'юер, вирішивши зняти матеріал про політичну ситуацію в країні, буде шукати нестандартні теми, які напевно привернуть увагу глядачів. Таким є випуск «Рандеву» з Лесем Подерв'янським, тому що в ефірі обговорювалися політика, економіка України з людиною, яка не має ніякого відношення до перерахованих вище структур, але є видатним культурним діячем і може висловити свої думки та прогнози з приводу майбутнього країни як незацікавлена особа.

У випуску за 12 грудня 2020 року гостем Яніни Соколовою був співак, фронтмен гурти «Антитіла» Тарас Тополя. На початку інтерв'ю журналістка акцентує на тому, що інтерв'юйований є не лише музикантом, а й заступником голови Української агенції з авторських та суміжних прав.

Соколова не робить довгих вступів, щоб налаштувати людину на розмову, а одразу ж ставить запитання про те, що не так із питанням авторських прав в Україні. Такий підхід суперечить стандартному підходу до методу «інтерв'ю», де, за правилами, початок та кінець розмови мають бути на позитивній ноті. Але ми не вважаємо таку тактику Яніни Соколової

порушенням принципів ведення інтерв'ю, адже нині жанри журналістики можуть «зливатися», запозичуючи від одне одного ті чи інші характеристики. На наш погляд, спроби Соколової вести інтерв'ю не так, як написано у підручниках про основи журналістики, є поштовхом для розвитку інтерв'ю як жанру та методу збирання інформації.

Крім того, варто зазначити, що журналістка на цьому моменті розмови частково скористалася прийомом «розігриваючого запитання». Її запитання про авторські права почалися зі слів: «Ми сидимо у барчику, і тут грає музика – що дуже символічно...». Після цього Соколова перейшла на тему проблематики авторства та прав в Україні.

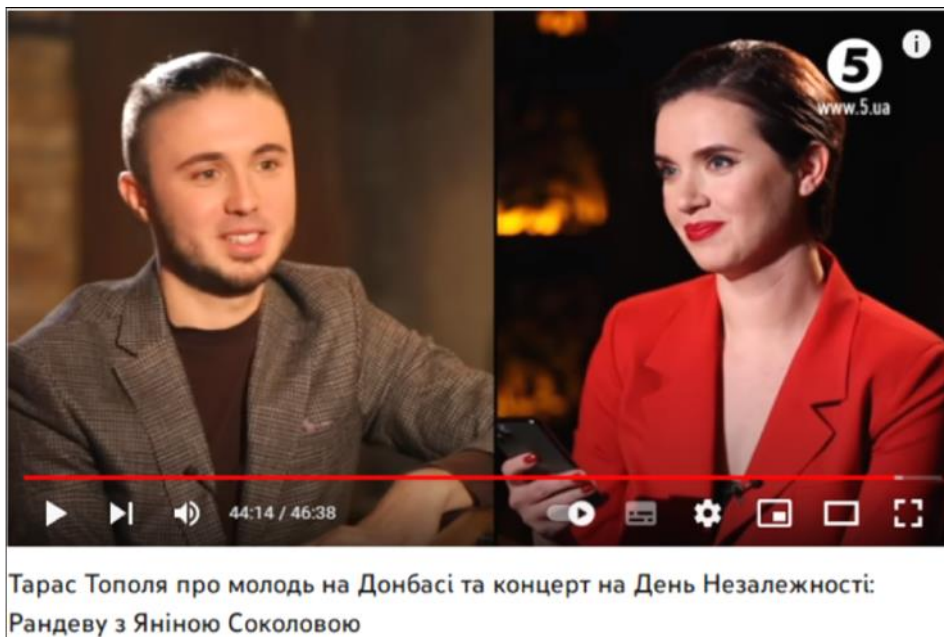

Рис. 2.4. Скріншот випуску «Рандеву» від 12 грудня 2020 року.

На сьомій хвилині розмови між Соколовою та Тополею почалася несерйозна суперечка щодо змісту її запитання. Гість неправильно зрозумів те, про що саме запитує інтерв'ю'ер. Ми звернули увагу на те, як журналістка поведилася в цей момент – вона говорила одночасно з гостем, не давала себе перебивати, вела свою думку до кінця. Нам здається, «суперечка з гостем» – ефективний прийом, але не конкретно у цій ситуації. Дискусія йшла не про щось значуще для глядача, а про те, хто як зрозумів запитання Соколової. Увага

авдиторії у такі моменти розсіюється. Ми вважаємо, що тут зіграло роль «Я» Яніни Соколової – як психолог за освітою, вона знає прийоми ведення розмови. Не давати себе перебивати – один із них. Таким чином, людина демонструє свою значущість, авторитет. Але все ж таки цей прийом не доречний у таких неважливих обговореннях.

Це інтерв'ю є чудовим прикладом того, як можна успішно об'єднати дві, здавалося б, зовсім різні платформи – мистецтво та політику. Яніна Соколова приділила час у розмові не лише музиці та роботі музикантів в Україні, а й питанням Донбасу, порушила проблему поганих умов лікування військовослужбовців з діагнозом коронавірус, а також військового волонтерства.

Наприклад, на нашу думку, журналістка змогла влучно звернути увагу авдиторії відразу на дві гострі проблеми, корупцію та ковід, поставивши лише одне запитання. Частина цього запитання звучить так: «Відштовхуючись від теми квартир, які має людина із прізвищем Хомчак, покажемо вам, друзі, ізолятор на Донбасі. Ізолятор – це коли зараз, взимку, хлопці і дівчата-військові, які мають підозру на ковід, от їх треба десь ізолювати. Зараз ви побчите чудові фотографії цього місця».

Активіст Сергій Стерненко став гостем «Рандеву» 12 червня 2021 року. Перше, що привернуло увагу в цьому інтерв'ю, це спроба Соколової послатися на неперевірене джерело. Говорячи про судимості Стерненка, вона прямо заявляє наступне: «Скажу тобі відверто, у журналістських колах говорять про те, що заміна твого терміну – домовленість з владою, яку Стерненко ніколи не визнає вголос». Після цього висловлювання журналістка продовжила: «Запитаю відверто, чи ти домовлявся з Офісом президента?». На своє запитання Соколова отримала негативну відповідь.

Проте журналістка не перейшла на іншу тему. Далі ми чуємо від неї наступне запитання: «Ну, суди у нас, як відомо, в основному керовані. Хто скерував Апеляційний суд, аби Стерненко вийшов?». Стерненко ж відповів неоднозначно: «Я не знаю. Хто зараз може керувати судами? Або ті, хто при

владі, або люди, яким ті судді завдячували кар'єрою. Я не знаю, чи впливав хтось на це рішення».

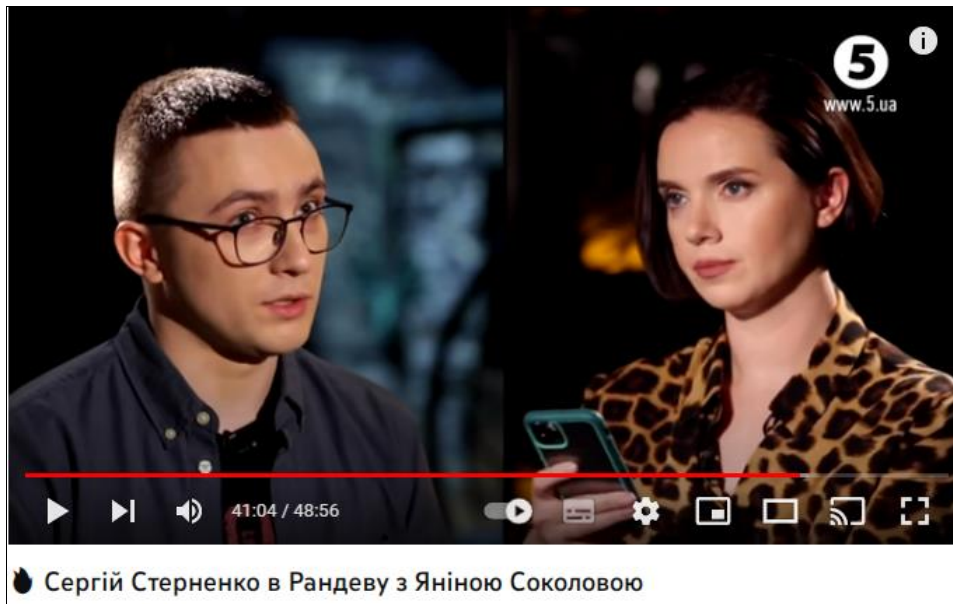

Рис. 2.5. Скріншот випуску «Рандеву» від 12 червня 2021 року.

Подібні запитання є прикладом комунікативного прийому «капкан». Соколова, спираючись на інформацію, яка є чутками, намагалася отримати позитивну відповідь на свої здогадки про договір між Стерненком та владою. Можливо, негативна відповідь гостя є неправдивою, аудиторія про це не дізнається. Однак глядачі «Рандеву» точно запам'ятали той натяк, який озвучила Яніна Соколова, і замисляться над правдивістю слів інтерв'ююваного.

Під кінець інтерв'ю, на 38 хвилині, Яніна Соколова вступила в суперечку зі своїм гостем. На відміну від ситуацією з Тарасом Тополею, яку ми розглядали раніше, на наш погляд, цього разу суперечка є виправданою. Журналістка дискусувала зі Стерненком щодо того, хто є «тилом» людей, які постраждали від політичних репресій. Активіст зазначив, що своєрідною опорою для таких людей є адвокат, ким він і сам має намір стати. Журналістка ж звернула увагу на те, що «тилом» самого Стерненка є масовка, яка «мігрує з ним від суду до суду», натякнувши на те, що така єдність викликає підозри.

Гість же зазначив, що ці люди є його друзями і поіменно їх назвав. Завдяки суперечці глядач дізнався, хто є поруч із Сергієм Стерненком, зрозумів, що акції під будівлями суду не є проплаченими.

До повномасштабної війни Яніна Соколова, обираючи теми для інтерв'ю, орієнтувалася на різноплановість потенційного героя. Після 24 лютого 2022 року кожен випуск «Рандеву» пов'язаний із війною в Україні. 7 квітня гостем програми Соколової став голова Ірпеня і командир підрозділу територіальної оборони Олександр Маркушин. Темою розмови була окупація міста.

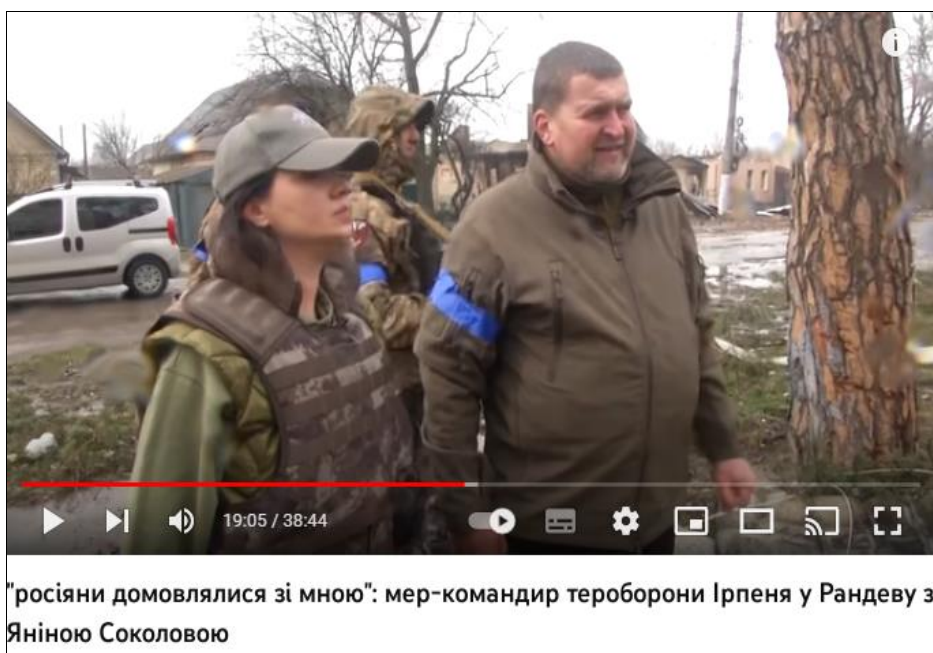

Рис. 2.6. Скріншот випуску «Рандеву» від 7 квітня 2022 року.

Перше, що слід зазначити – це місце проведення інтерв'ю. Яніна Соколова разом із знімальною групою вирушила до Ірпеня. Протягом інтерв'ю журналістка та інтерв'ююваний відвідують різні місця міста, щоб показати глядачеві наслідки 5 тижнів окупації.

Сама інтерв'юер одягнена у броніжелет та інші захисні елементи одягу. Крім того, журналістка бере коментарі у військовослужбовців, яких вони з Маркушиним зустрічають на своєму шляху. Ми вважаємо, що це інтерв'ю зроблено не про людину, а про ціле місто. Цей матеріал не може не викликати сліз. Яніна Соколова запитала героя про все, що треба знати світу – про всі

жахіття, з якими зіткнулися військові та жителі Ірпеня. На наш погляд, у цьому інтерв'ю Яніна Соколова не була інтерв'юером. Це була проста людська розмова про складне. Про те, що болить. Соколова не використовувала якихось комунікативних прийомів, не вдавалася до технік маніпуляцій.

Інтерв'юер, незважаючи на почуте і побачене, трималася стійко, не даючи волю емоціям. Іноді Яніні Соколовій було важко говорити, її голос тремтів. Але вона все одно намагалася зберігати ілюзію спокою. На нашу думку, цей випуск «Рандеву» є дуже важливим для історії нашої країни. Яніна Соколова відповідально виконує свій журналістський обов'язок – доносити людям правду, говорячи зі свідками цієї війни.

У своїх матеріалах 2022 року Яніна Соколова наголошує на тому, як змінилися українські знаменистості через війну. Наприклад, в інтерв'ю із Сергієм Притулою за 7 травня журналістка говорить про те, що відомий шоумен став одним із найяскравіших представників волонтерського фронту. Випуск «Рандеву» знімали у штабі Благодійного фонду Сергія Притули.

У матеріалі багато ненормативної лексики – її використовують як гість, так і інтерв'юер. Крім того, на цьому загострює увагу і операторська робота – часто в кадрі ми можемо побачити постери з лайливими словами, які висять у штабі Притули. Можливо, до війни такі елементи у журналістських матеріалах здавалися недоречними та грубими.

Але зараз, у воєнних реаліях, які змінили абсолютно все, нецензурна мова стала майже звичною в медіа-просторі. Зрозуміти це можна, адже навіть головні лозунги цієї війни, вимовлені військовослужбовцями, були з нецензурною лексикою.

У інтерв'ю Яніна Соколова виступає не лише інтерв'юером, що ставить запитання, але й співрозмовницею, яка висловлює свою думку, оцінює слова гостя. Такий підхід можна пояснити тим, що Сергій Притула є її приятелем, який уже неодноразово був гостем програм Соколової. Глядач стає свідком розмови «на рівних» – двох колег, товаришів, волонтерів.

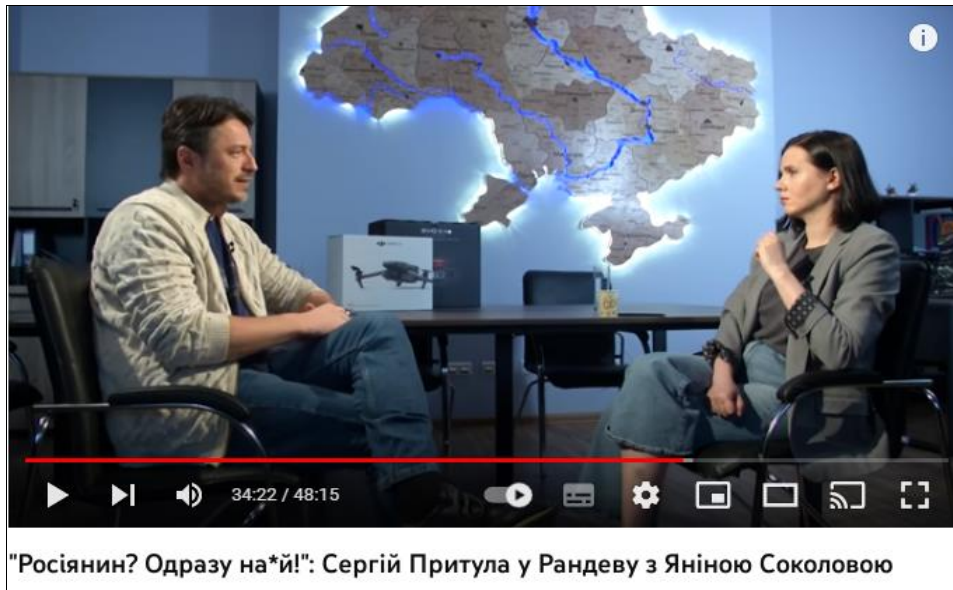

Рис. 2.7. Скріншот випуску «Рандеву» від 7 травня 2022 року.

Спірним елементом тактики Соколової саме в цьому інтерв'ю вважаємо її запитання до Притули про провину президента в окупації Херсона. «Як увесь цей процес ти собі пояснюєш? Чи не звинувачуєш ти, наприклад, Зеленського в тому, що він обіцяв, що будуть шашлики, а за фактом будуть не шашлики, а...» – так звучить її висловлювання. На це Сергій Притула відповів, що звинувачувати когось під час війни, а тим більше головнокомандувача країни, не можна, і Володимир Зеленський після перемоги сам зможе відповісти на подібні запитання, можливо навіть на інтерв'ю у Соколової. Журналістка відреагувала неоднозначно, висловивши свої сумніви в почутому. Ми вважаємо, що подібне у медіапросторі є неприпустимим. Йдеться про президента країни, що знаходиться у стані війни, і розповсюдження сумнівів щодо його правоти і рішень може стати причиною паніки серед народу, а це може спричинити непоправні наслідки. Варто також уточнити, що це запитання є прикладом прийому «запитання-гіпотеза». Як ми сказали раніше, на наш погляд, прийом був використаний недоречно.

У випуску «Рандеву» за 28 травня Яніна Соколова взяла інтерв'ю в голови Миколаївської ОДА Віталія Кіма. Зв'язок журналістка і інтерв'ююваний підтримували через застосунок Skype. Розмову Соколова

почала з «розігруваних запитань» про те, як Кім спить, і яка атмосфера в Миколаєві.

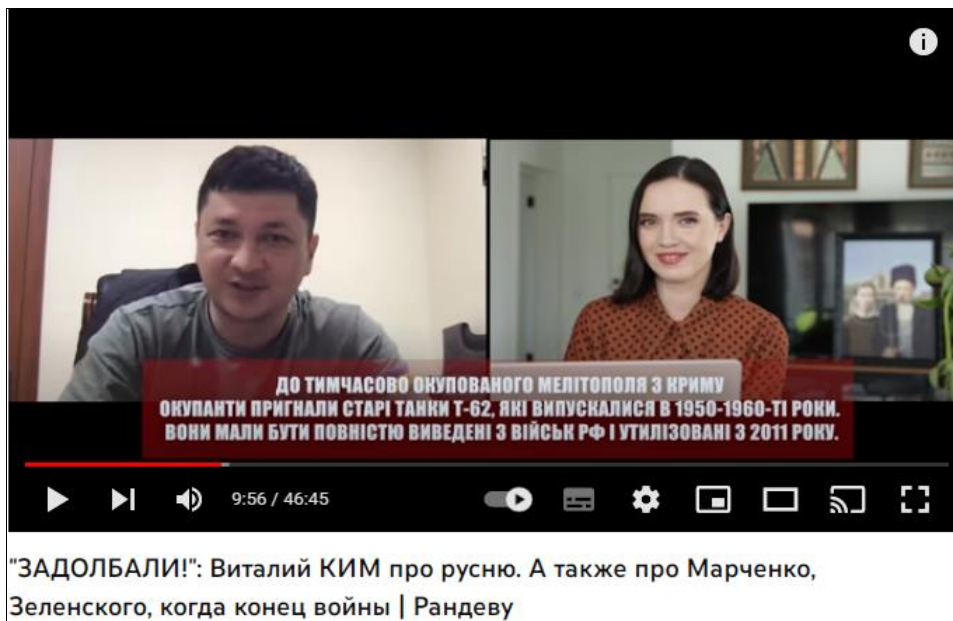

Рис. 2.8. Скріншот випуску «Рандеву» від 28 травня 2022 року.

У цьому інтерв'ю журналістка знову висловлює оцінні судження про владу. І знову ця оцінка негативна. У запитанні про план відбудови міст Соколова сказала: «І якщо ви зараз мені скажете, що готується законопроект, що влада виділяє якісь гроші, Євросоюз, Америка... Ну, ми ж з вами чудово розуміємо, що при тому масштабі руйнувань, який є, компенсації людям у тій кількості, в якій коштувало житло – це буде дуже довгий і такий мучительний процес. Який план, Віталію?». У відповідь Кім заявив: «План простий – це план президента щодо відбудови країни... Деталі говорити я не можу. Але, як то кажуть, будувати швидко ми вміємо – нам треба тільки не заважати. Тож план є. Щодо будови країни я не хвилююся, ну зовсім». Як ми говорили раніше, подібні «запитання-гіпотези» з негативною оцінкою влади країни є небезпечними для народу, а отже – неприпустимими у практиці журналіста саме в цей момент.

У випуску з Віталієм Кімом журналістка приділила багато уваги блиц-запитанням від підписників YouTube-каналу «5 канал». Цей хід цілком

зрозумілий, адже Кім – народний улюбленець. Таким чином Соколова побудувала невидимий міст комунікації між Віталієм Кімом та звичайними людьми. Ми вважаємо, такий прийом дуже вдалим, адже завдяки цьому аудиторія змогла начебто «на пряму» поговорити з представником влади та дізнатися про все, що її цікавить.

13 серпня 2022 року лідер гурту «Антитіла» Тарас Тополя знову став гостем програми «Рандеву». Цього разу Яніна Соколова представляє глядачам його як «поєднання дуже тонкої, творчої людини і одночасно вояки, який працює парамедиком і витягає часто хлопців з того світу на війні». З Тарасом Тополею, який знаходився на Харківщині, журналістка спілкувалася за допомогою Skype.

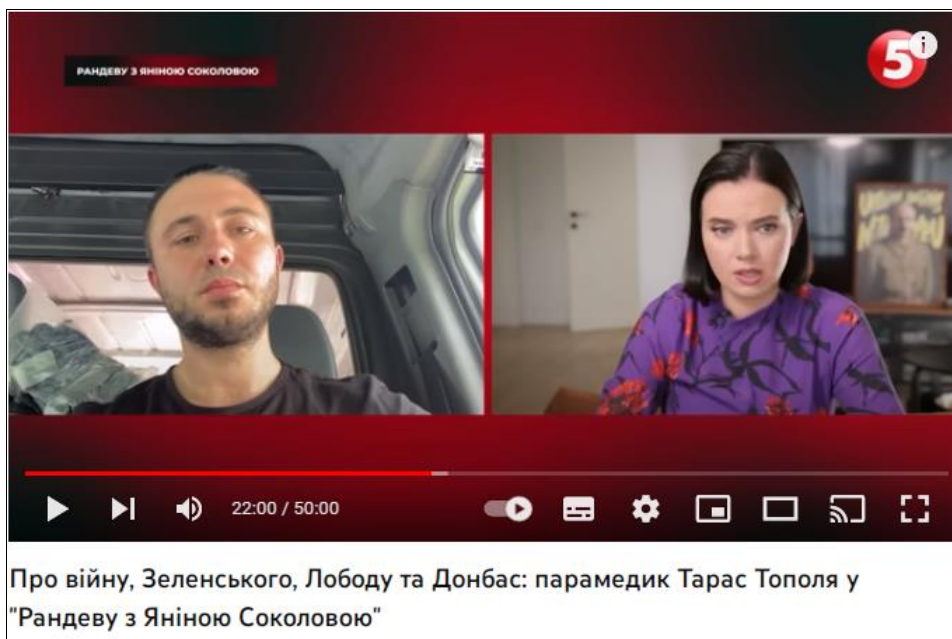

Рис. 2.9. Скріншот випуску «Рандеву» від 13 серпня 2022 року.

На 6 хвилині інтерв'ю пролунала повітряна тривога. Яніна Соколова відразу зупинила зйомку, аби перейти у бомбосховище. Перед цим журналістка наголосила глядачам про важливість такого кроку та порекомендувала не ігнорувати сигнали загрози ракетних обстрілів.

На сорок шостій хвилині випуску у країні знову була оголошена повітряна тривога. Журналістка ще раз запевнила аудиторію у необхідності відкладати всі справи та рушати в безпечне місце.

Останню хвилину ефіру Яніна Соколова виділила Тарасу Тополі для звернення до народу. Журналістка запропонувала парамедику пояснити людям, як триматися під час війни, де шукати сили. На нашу думку, така ідея має позитивний вплив для глядачів, адже ці поради пролунали від артиста, якого вони слухали до війни, і який зараз, як і сотні тисяч українців, розлучився із рідними та вирушив на фронт.

Випуск Яніна Соколова закінчила словами підтримки для українського народу. Вона наголосила, що ми обов'язково переможемо у цій війні. Ми вважаємо, що таким чином Соколова виконала свій обов'язок як журналіста, лідера думки та просто як людини.

Колишня народна депутатка від ВО «Свобода», мовознавиця Ірина Фаріон – героїня випуску «Рандеву» за 12 листопада 2022 року.

На початку випуску журналістка, посилаючись на своє інтерв'ю з азовцем під призовним Доцент, нагадала Ірині Фаріон про випадок, коли її цитата про звільнення російськомовних українських військових з полону, викликала бурхливу реакцію в суспільстві. Мова йде про її висловлювання у випуску програми «Фабрика новин» за 24 вересня 2022 року: «Тепер їх з полону визволили слава Богу не всіх залишається 80 % у полоні». Інтерв'юер попросила Фаріон пояснити, чи вирвані ці слова з контексту або ж вона справді не радіє поверненню російськомовних азовців з полону. Яніна Соколова також підкреслила, що дуже не любить неоднозначність і тому вважає за необхідне надати гостю можливість розказати аудиторії, що вона насправді мала на увазі.

Як бачимо, інтерв'юер працює, враховуючи один за найважливіх принципів журналістики – поширення перевіреної, правдивої інформації. Дізнавшись особисто від Фаріон, що її цитата все ж таки була вирвана з контексту, журналістка дала зрозуміти аудиторії, що зміст висловлювання її попереднього інтерв'юованого не є точним.

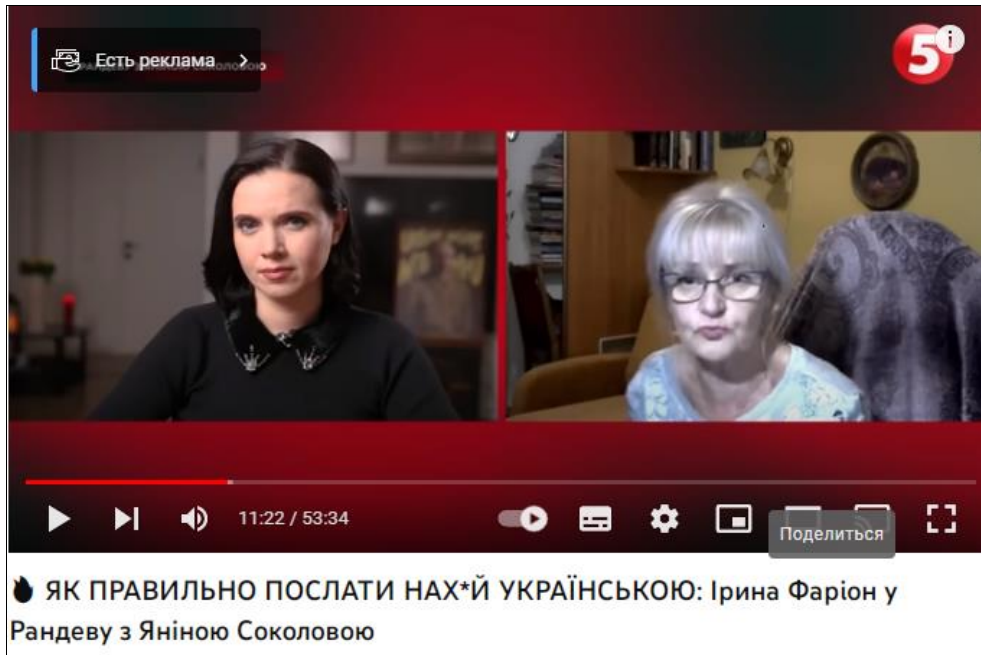

Рис. 2.10. Скріншот випуску «Рандеву» від 12 листопада 2022 року.

Окрім того, Яніна Соколова спробувала зобразити Ірину Фаріон у незвичному ракурсі і, посилаючись на запитання глядача, попросила мовознавчиню навчити аудиторію грамотно використовувати нецензурну лексику. Журналістка запитала Фаріон таке: «Як правильно посилати ***** українською?». На що філологиня дала вичерпну відповідь: «До корабля». Зазначивши, що українські нецензурні слова не мають дуже грубого відтінку. Із цього ми бачимо, що інтерв'юер Яніна Соколова не боїться виводити своїх співрозмовників із зони комфорту.

У своїй роботі журналістка ефективно користується комунікативними прийомами. Її майстерність у цій справі вдосконалювалася роками, що добре простежується, якщо порівнювати її старі та військові інтерв'ю – наприклад, проаналізовані вище випуски «Рандеву» з Анастасією Приходько (2018 рік) та Іриною Фаріон (2022 рік). Обом гостям журналістка ставила провокаційні запитання, проте реакції на них були кардинально різними. У першому випадку – інтерв'юювана відмовилася продовжувати розмову. У другому інтерв'ю – гостя, Ірина Фаріон, погодилася вийти із зони комфорту, відповівши

на запитання Соколової, і тим самим подавши себе аудиторії у незвичному образі. Проте, на нашу думку, Яніна Соколова не завжди дотримується журналістських принципів. Інколи об'єктивності журналістки заважають її дружні стосунки з гостями. Яскравим прикладом є інтерв'ю з Лесем Подерв'янським. Окрім того, зазначимо, що, згідно зі створеною нами статистикою (рис. 2.10.), у досліджуваних випусках «Рандеву» Яніна Соколова найчастіше вдається до використання таких комунікаційних прийомів як «запитання-гіпотези», «суперечка з героєм», «розігриваючі запитання» та «запитання-капкан».

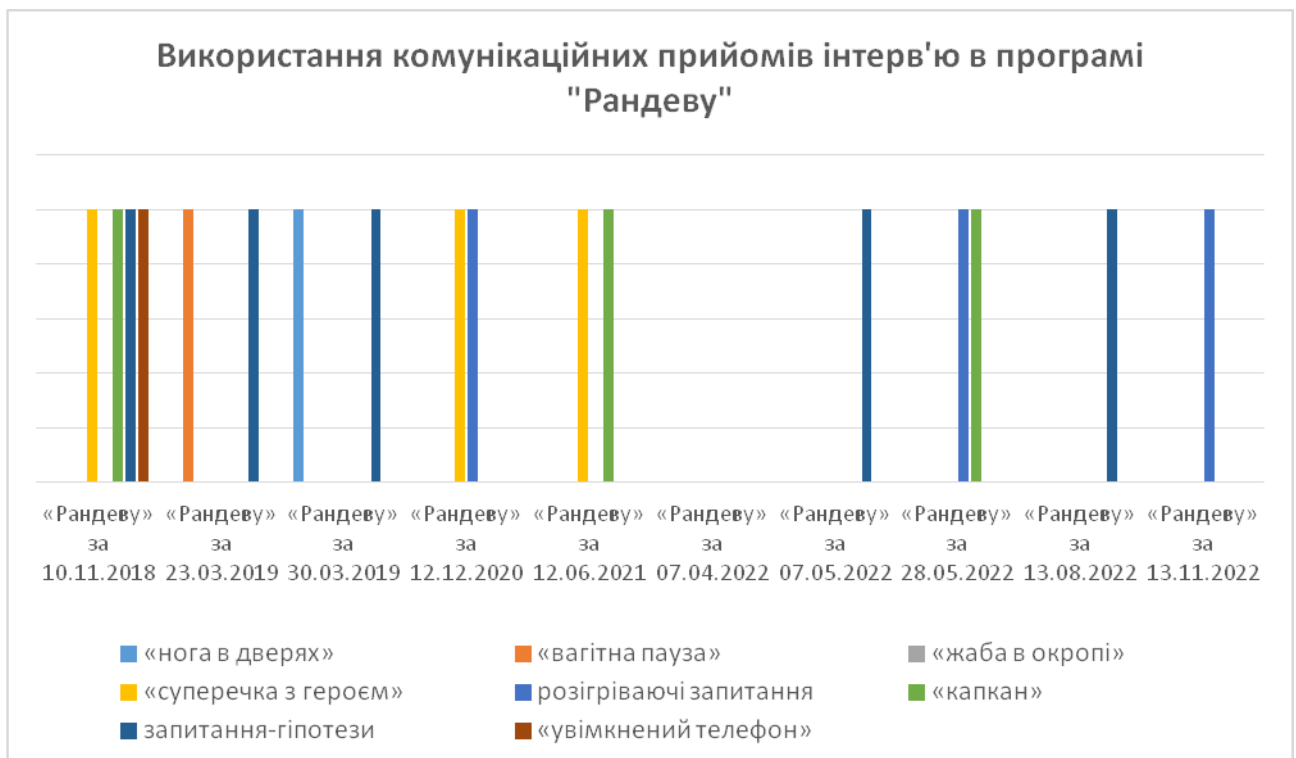

Рис. 2.10. Графік використання комунікаційних прийомів інтерв'ю в програмі «Рандеву».

На нашу думку, популярність саме цих прийомів зумовлена зрозумілістю їх використання. Однак не кожен журналіст володіє майстерністю маніпуляцій. Ми вважаємо, що в будь-якій справі необхідна практика. На своєму прикладі Яніна Соколова показала, як на власних помилках вдосконалює навички володіння комунікаційними прийомами.

ВИСНОВКИ

Як показали реалії, немає нічого стабільного. Змінюється історія, всі вектори суспільного життя та людського життя загалом. Зміни в журналістиці, що відбулися через війну і досі доводять, цю думку. Журналістизнавці давно зазначали про трансформацію жанрів. Сьогодні ж цей процес відбувається з блискавичною швидкістю.

Жанр інтерв'ю набуває нових форм. У теоретичній частині, спираючись на праці видатних журналістикознавців, ми дослідили основні підходи до наукового тлумачення інтерв'ю, а також проаналізували його класифікації та принципи поділу на види. Виконуючи це завдання, ми дійшли до висновку, що «інтерв'ю» можна трактувати у кількох варіантах – як самостійний жанр журналістики та як метод збору інформації.

Також, у ході дослідження, ми сформулювали тезу про те, що інтерв'ю, як жанр, передбачає комбінування джерел заради формування нового потенційного джерела – конкретної людини. На нашу думку, ця властивість є унікальною для медіа, адже саме під час інтерв'ювання залучаються і вербальні, і невербальні інструменти комунікації, що дозволяє не тільки аудіально, а у візуально продемонструвати аудиторії результати збору інформації від джерела, яким і виступає інтерв'юований.

Окрім того, нам вдалося пояснити різницю між інтерв'ю та звичайною бесідою. Основні відмінності між ними, на нашу думку, такі:

- Тільки журналіст контролює напрямок відповідей інтерв'юованого.
- Інтерв'юер виступає своєрідним співавтором відповідей інтерв'юованого.
- Саме журналіст обирає тематику розмови, а не гість.
- Медійник самостійно готує запитання.

- Інтерв'юер довершує інтерв'ю, роблячи з нього журналістський матеріал.
- У бесіді є лише співрозмовники, а от в інтерв'ю участь беруть не тільки той, хто запитує, і той, хто дає відповіді, а й ті, для якого ця розмова здійснюється – тобто потенційна аудиторія, яка дізнається про це інтерв'ю.
- В інтерв'ю можна прослідкувати головну ідею, яку хотів показати автор. Звичайна бесіда ж є сумбурною множиною думок, інколи безцільних.
- Перед інтерв'ю співрозмовники завжди визначають часові рамки їхнього контакту, що не є властивим звичайним бесідам.

Ще однією особливістю інтерв'ю є використання комунікативних прийомів. Проаналізувавши літературні джерела та провівши контент-аналіз роботи відомої української інтерв'юерки Яніни Соколової, ми виявили, що нині найбільш популярними прийомами інтерв'ювання є «нога в дверях», «вагітна пауза», «жаба в окропі», «суперечка з героєм», «капкан», запитання-гіпотези, розігриваючі запитання, «увімкнений телефон». Вважаємо, що специфіку роботи над інтерв'ю можна охарактеризувати тим, наскільки ефективно та влучно журналіст використовує комунікативні прийоми. Об'єктом нашої уваги стали 10 випусків програми «Рандеву», а саме випуски за 10 листопада 2018 року, 23 березня 2019, 30 березня 2019, 12 грудня 2020 року, 12 червня 2021, 7 квітня 2022, 7 травня 2022, 28 травня 2022, 13 серпня 2022 року, 13 листопада 2022. Володіння Яніною Соколовою комунікативними прийомами досліджували на 5 матеріалах, які були відзняті до війни, і на 5 інтерв'ю, що були створені у 2022 році вже після початку повномасштабного вторгнення. На нашу думку, нові реалії кардинально змінили не тільки специфіку роботи над інтерв'ю, а й сам образ українського інтерв'юера.

Ніхто не стає відразу професіоналом у якійсь справі, бо майстерність «відточується» з роками. Журналістика, як і будь-яка професія, вимагає зосередженості на результаті, повної віддачі і старання. Яніна Соколова – та журналістка, яка зазнавала невдач на своєму шляху, створювала невдалі матеріали, але ніколи не признавала своїх помилок.

Яніна Соколова, як інтерв'юер, вдається до професійних методів впливу на глядачів та свого гостя. Наприклад, погляди, міміка, інтонації, оціночні судження Соколової прямо вказують, яку позицію вона займає, що думає та як ставиться до тої чи іншої ситуації. Яніна завжди показує, що вона має власні погляди на підняту тему. Завдяки цьому вона, безумовно, має перевагу над інтерв'юерами аналогічних програм, які намагаються дотримуватися нейтралітету та уникати висловлення своїх думок.

Інтерв'юер Яніна Соколова не боїться ставити співрозмовникам незручні запитання, згадувати про скандальні чи неоднозначні епізоди з їхніх біографій. Ми вважаємо, що такий підхід до інтерв'ювання є правильним, адже, як відомо, саме у суперечці народжується істина. Однак, як ми говорили раніше, не всяка суперечка – доречна.

Є дуже тонка грань між поставити запитання «влучно» та зіпсувати цим запитанням усе інтерв'ю. До 2022 року Яніна Соколова легко справлялася з цим завданням. Однак у кількох проаналізованих нами випусках «Рандеву» за цей рік ми побачили, що журналістка була не зовсім об'єктивною та обережною у запитаннях, у яких читався натяк на критику правлячої влади України. Можна припустити, що це сталося через те, що публічні люди – політики, представники медіа, артисти тощо – ще до кінця не зрозуміли, як і що можна говорити/робити під час війни, щоб не нашкодити народу та країні насамперед, а в другу чергу – своєму іміджу і кар'єрі.

Але тепер, у нових реаліях України, навіть усне спілкування може нести небезпеку. Цей процес ускладнився низкою умов, у яких опинилися усі ми. По-перше, журналісти більше не можуть обирати будь-яке звичне місце для проведення інтерв'ю. Працівники ЗМІ мають думати про свою безпеку, безпеку знімальної групи і інтерв'ююваного. Через це вибір місця зустрічі з гостем тепер залежить від наявності укриття, в якому можна перечекати повітряну тривогу, аби уберегтися від ймовірного обстрілу. Нерідко журналісти проводять інтерв'ю в підвалах телеканалів, у паркінгах, метро.

По-друге, інтерв'юери зіштовхнулися з потребою у безпечному переміщенні. Наприклад, якщо лунає повітряна тривога, журналіст має зупинити зйомку і переміститися в укриття. Якщо загроза обстрілу застала інтерв'юера/інтерв'ююваного на його шляху до місця проведення інтерв'ю, він, як і будь-який пересічний громадянин, повинен сховатися. Ця міра затримує зйомку, порушує дедлайни, але зберігає життя людини.

По-третє, образ інтерв'юера змінюється також ззовні. Факт повномасштабного вторгнення «розширив» категорію воєнних журналістів, що призвело до необхідності закупівлі українськими медіа більшої кількості захисних обладнань та костюмів.

Ще одним обмеженням щодо роботи ЗМІ, що накладає воєнний стан, став факт переміщення тисяч українських журналістів. Однак багато інтерв'юерів, які отримали статус переселенця/біженця, продовжують свою роботу в онлайн-форматі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. 97% українських журналістів відчують ті чи інші симптоми стресу – опитування ІМІ. *Інститут масової інформації*: веб-сайт. URL : <https://tinyurl.com/4uuhz3y6> (дата звернення: 19.09.2022).
2. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. 137 с.
3. Болотнікова А. П. Роль категорії ввічливості в текстах засобів масової інформації. *Молодий вчений*. № 9.10. Одеса : Видав-во «Молодий вчений», 2018. С. 17–20.
4. Бондаренко В. В. Риторика : конспект лекцій. Харків : ХНАДУ, 2008. 121 с.
5. Бугайчук І. А., Садовська В. К. Маніпуляція як шлях досягнення успіху. *XVIII Міжнародна конференція «Політ. Сучасні проблеми науки»*. Київ : Національний авіаційний університет, 2018. С. 283–285
6. Бутнік-Сіверський С. Авторське право на інтерв'ю та його вдосконалення. *Науково-практичний журнал «Теорія і практика інтелектуальної власності»*. 2006. Вип. 6. С. 12–16.
7. Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі : монографія. Київ: Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2006. 238 с.
8. Васильченко О. М., Жебчук І. В. Переконавання як засіб психологічного впливу в управлінській діяльності керівника закладу загальної середньої освіти. *Психологічний часопис: збірник наукових праць* ім. Г. С. Костюка НАПН України. 2019. № 9, т. 5. С. 45–56.
9. Воробйова І. А. Актуальні проблеми сучасної іноземної філології: студентський науковий вісник. Рівне: РДГУ, 2017. 275 с.
10. Гавриловська К. П. Інтерв'юерський практикум як чинник розвитку комунікативних навичок особистості. *Психологічні перспективи* [редкол. : Л. Засекіна (голов. ред.) та ін.]. 2010. Вип. 16. С. 26–34.

11. Гаврилюк Т. Маніпуляція в міжособистісному спілкуванні. *Матеріали II Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання»*, 23–24 квіт. 2009 р. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2009. С. 3.
12. Галудзіна-Горобець В. І. Трансформаційні процеси жанру телевізійного інтерв'ю в сучасному медіапросторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 95–102.
13. Гапотченко Н. Є. Структурні та жанрово-стилістичні особливості текстів інтерв'ю в сучасній французькій пресі (комунікативно-прагматичний аспект) : дис.на здобуття наук.ступеня канд. філол. наук. Київ : Київ. нац. лінгв. ун-т, 2005. 206 с.
14. Гарматій О. В., Кісіль С. С. Тема культури в українських ЗМІ : основні тенденції подання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2018. Вип: 896. С. 18–25.
15. Глазова О. П. Інтерв'ю: жанр журналістики і вид навчальної роботи. *Методичні діалоги*. 2013. № 9. С. 13–18.
16. Голік О. Жанрова система друкованих ЗМІ : новітні підходи до класифікації та перспективи розвитку. *Українське журналістичнознавство*. 2008. № 9. С. 35–41.
17. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. Київ : ТОВ «Софія-А», 2016. 184 с.
18. Гопка О. М. Творчий потенціал особистості як наукова категорія. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2016. Вип. 27 (37). С. 11–14.
19. Горбова І. Жанрові модифікації інтерв'ю в сучасній журналістиці. *Вітражі* : збірник матеріалів викладацько-студентських наукових семінарів. Вип. 5. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2014. С. 21–24.
20. Гоян В. В. Ведучий телепрограми : методичні рекомендації. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, Інститут журналістики, 2002. 25 с.
21. Гоян В. В. Творчість телевізійного ведучого: теоретико-прикладний аспект. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2005. Вип. 18. С. 41–45.

22. Гриценко Т. Б., Гриценко С. П., Кондратюк А. Ю. *Культурологія : навч. посіб.* Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 392 с.
23. Гриценко І. А. *Мовно-стилістичні засоби комунікативнопрагматичного впливу: перекладознавчий аспект.* Київ : НТУ України «КПІ ім. І. Сікорського», 2018. 111 с.
24. Дяків Х. Ю. Телеінтерв'ю і труднощі для журналістів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія».* 2018. Вип. 1(69). С. 139–142.
25. Жугай В., Тарасюк В. Особливості роботи журналістів в умовах інформаційної війни. *Інформатизація та інтелектуалізація соціуму – проблеми взаємин.* Вип. 5. 2018. С. 128–139.
26. Заблоцька А. Специфіка взаємодії комунікантів у різних видах інтернет-інтерв'ю. *Актуальні проблеми сучасної транслятології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації* : зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. Інтернет–конф. з міжнародною участю, 4 жовтня 2021 р. Вінниця: Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2021. С. 113–119.
27. Здоровега В. Й. *Теорія і методика журналістської творчості* : підручник. Вид. 2-ге перероб. і допов. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.
28. Іванов В. *Порядку денного теорія.* Велика українська енциклопедія. URL : https://vue.gov.ua/Порядку_денного_теорія (дата звернення: 20.09.2022).
29. Казімова Ю. До поняття формату жанру інтерв'ю у журналістиці. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Серія : Журналістські науки. 2018. № 896. С. 59–62.
30. Кодекс етики / Комісія з журналістської етики. URL : <https://cje.org.ua/ethics-codex/> (дата звернення: 08.11.2022)
31. Кострубіцька А. В Свобода слова та окремі аспекти державного регулювання діяльності засобів масової інформації під час війни. *Вчені зап. Тавр. нац. ун-ту ім. В. І. Вернадського.* Серія : Публіч. упр. та адміністрування. 2022. Т. 33, № 3. С. 93-97.

32. Косюк О. М. Допит та інтерв'ю : компаративний аспект. *Сучасний рух науки* : тези доп. VII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 6-7 червня 2019 р. Дніпро, 2019. С. 847–852.
33. Кузьменко О. Ю. Пейоративна оцінка адресата в англomовному інтерв'ю (на матеріалі глянцевого журналу для чоловіків GQ). *Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу* : матеріали Всеукр. наук. конфер. пам'яті докт. філол. наук, проф. Д. І. Квеселевича. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2017. С. 45–47.
34. Куций О. А. Токсичність організаційної культури як фактор психічного здоров'я персоналу. *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві* : збірник матеріалів VI Всеукраїнської науковопрактичної конференції, 22 жовтня 2021 року. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С.141–145.
35. Ладика І. «Об'єктивність» і «стандарти» як складові інформаційної війни. День. 2018. URL : <https://bit.ly/2S1PwF6> (дата звернення: 20.09.2022).
36. Літвін І. М. Лінгвістичні характеристики англomовного інтерв'ю. *Вісник КНЛУ*, Серія «Педагогіка та психологія». Київ : Вид. центр КНЛУ, 2010. Вип. 17. С. 95–104.
37. Мар'їна Л. П. Журналістика і культура: динаміка взаємодії. Львів : ПАІС, 2013. 164 с.
38. Марків О. Т. Формування в майбутніх журналістів культури роботи з інформацією в умовах гібридної війни. *Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки* : навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька. Київ : Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2018. С. 290–304.
39. Михайленко В. М. Регулятивна функція запитань у текстах інтерв'ю. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*, 2012. Вип. 22. С. 185–193.
40. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підручник. Вид. 5-те, перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 496 с.

41. Моркотун С. Б. Вербальні та невербальні засоби комунікації презентатора. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2013. №14 (273). С. 255–258.
42. Москаленко Анатолій. Теорія журналістики. Київ : АТЗТ «Експрес-об'ява», 1998. 315 с.
43. Недопитанський М. І. Сучасна практика журналістського інтерв'ю : стратегія запитання. *Наук. зап. ін-ту журн. КНУ*. 2004. Т. 15. С. 101–103.
44. Овсієнко Л. М. Емоційний інтелект та його вплив на формування фахової компетентності майбутнього журналіста. *International Science Conference «The latest problems of modern science and practice»*, January 11–14, 2022. USA : Boston. P. 376.
45. Оксана Романюк : «Українські журналісти позбуваються комплексу меншовартості – сподіваюсь, назавжди». *Детектор медіа*. URL : <https://tinyurl.com/24bbfkmz> (дата звернення: 19.09.2022).
46. Офіційна сторінка програми «Рандеву» на сайті «5 канал». URL : <https://www.5.ua/programy/randevu-45.html> (дата звернення 10.10.2022).
47. Питомець А. В. Психологія допиту неповнолітньої особи в якості підозрюваного. *Криміналістичні та психологічні аспекти досудового розслідування* : матеріали наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 29 квітня 2020 р. Одеса : ОДУВС, 2020. С. 177–180.
48. Полторак В. А. Маркетингові дослідження : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 387 с.
49. Пономаренко Л. Принцип об'єктивності в журналістиці : сфера ідеального чи реального? *Освіта регіону*. 2011. № 1. С. 166–171.
50. Сахно П. І, Сахно К. С. Психологія мас : конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 116 с.
51. Сербін С. Рольові функції маніпулятора в прямоефірних інтерв'ю. *Медіапростір*: збірник наукових статей із соціальних комунікацій. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. Вип. 7. С. 32–41.

52. Скишляк І. І. Прийоми інтерв'ювання у різних медіаформатах (на прикладі творчого проекту «Крафтова журналістика»). Львів : Український католицький університет, 2020. 93 с.
53. Словник української мови : в 11 тт.; [за ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/s/interv.ju> (дата звернення: 19.10.2022).
54. Солоденко Д. М. Розробка онлайн-видання на музичну тематику «Soundprostir»: дипломна робота на здобуття ступеня бакалавра спеціальності «Журналістика». Київ : Київ. нац. авіац. ун-т, 2021. 63 с.
55. Статінова Н. П., Радченко С. Г. Етика бізнесу : навч. посіб. Київ : КНТЕУ, 2001. 280 с.
56. Суб'єктивна об'єктивність. *Детектор медіа*. URL : <https://bit.ly/3sUo7lm> (дата звернення: 20.09.2022).
57. Танчин І. З. Соціологія : навч. посіб. Львів: Українська академія друкарства, 2005. 360 с.
58. Титаренко Д., Титаренко О. Дослідницьке інтерв'ю : методичні рекомендації з організації та проведення дослідження. Київ : ТОВ «Праймдрук», 2012. 40 с.
59. Туриніна О. Л. Психологія творчості : навч. посіб. Київ : МАУП, 2007. 160 с.
60. Хоменко І. В. Еристика : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 280 с.
61. Яремчук О. Особливості газетного інтерв'ю як різновиду тексту та дискурсу. *Studia Methodologica*. Тернопіль : Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, 2014. № 38. С. 221–225.
62. Bauman Z. *Modernity and Ambivalence*. Boston: Polity Press, 1991. 285 p.
63. Brooks S. B. *Journalism in the Information Age : a Guide to Computers for Reporters and Editors*. Boston, Allyn and Bacon, 1997. 166 p.

64. Chiasson L. Truman Capote Encyclopedia of American Journalism. URL : <https://tinyurl.com/yjxtn9cn>.
65. Cuenca M. Where's the Multimedia in Online Journalism? [Electronic resource]. URL : <http://preview.tinyurl.com/zcyse3b>.
66. Die freie Enzyklopadie. *Wikipedia*. URL : <https://de.wikipedia.org/wiki/Non-Fiction>.
67. Friedrichs J., Schwinges U. Das journalistische Interview. Wiesbaden: VS Verlag, 2005. 323 p.
68. Kerrane K. Yagoda B. The Art of Facts. A historical Anthology of Literary Journalism. New York : A Touchstone Book, 1997. 558 p.
69. Luhmann N. The Reality of the Mass Media. Redwood City : Stanford University Press, 2000. 160 p.
70. Markova V. Storytelling as a Communication Tool in Journalism: Main Stages of Development. *Journal of History Culture and Art Research*. 2020. 9(2). P. 355–366.
71. McCombs M., Shaw D. The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*. 1972. Volume 36. Issue 2. P. 176–187.
72. Myers D. Social Psychology. New York City: McGraw-Hill Companies, 2002. 768 p.
73. Riker W.H. The art of Political Manipulation. London: Yale University Press, 1986. 153 p.
74. Ronald W. The Reporter as Artist: A Look at the New Journalism Controversy. New York : Hastings House, 1974. 312 p.
75. Sims N. The Art of Literary Journalism. New York : Ballantine, 1994. P. 3–19.
76. Stuckey H. Three types of interviews: qualitative research methods in social health. *Journal of Social Health and Diabetes*. Bengaluru: NNEF, 2013. 1(2). p. 56–59.

Декларація
академічної доброчесності
здобувача освітнього ступеня магістра
ЗНУ

Я, Лащенко Анна Володимирівна, студентка другого курсу магістратури, денно форми навчання, спеціальність журналістика, адреса електронної пошти anna.lashenova@gmail.com.

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Комунікаційні прийоми інтерв'ювання: принципи та професійні стандарти» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 08.12.2022 Підпис _____ студент Лащенко Анна Володимирівна

Дата _____ Підпис _____ керівник Тяпкіна Наталія Іванівна